

Ansvar för landsbygders framtid

*- samverkan mellan ideell och kommunal sektor för
lokal utveckling på landsbygderna*

*Responsibility for the future of rural landscapes - the collaboration between
voluntary organisations and the municipal sector for local development in
rural areas*

Modig, Miriam & Tapia Lund, Ylva

Självständigt arbete 30 hp

Sveriges lantbruksuniversitet, SLU

Institutionen för landskapsarkitektur, planering, och förvaltning

Hållbar stadsutveckling, ledning, organisering och förvaltning - masterprogram

Alnarp 2026

Ansvar för landsbygders framtid - samverkan mellan ideell och kommunal sektor för lokal utveckling på landsbygderna

Responsibility for the future of rural landscapes - the collaboration between voluntary organisations and the municipal sector for local development in rural areas

Modig, Miriam & Tapia Lund, Ylva

Handledare:	Anders Larsson, SLU, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning
Examinator:	Anna Peterson, SLU, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning
Bitr. examinator:	Matilda Alfengård, SLU, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning
Omfattning:	30 hp
Nivå och fördjupning:	A2E
Kurstitel:	Independent Project in Landscape Architecture
Kurskod:	EX0859
Program:	Hållbar stadsutveckling, ledning, organisering och förvaltning - masterprogram
Kursansvarig inst.:	Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning
Utgivningsort:	Alnarp
Utgivningsår:	2026
Omslagsbild:	Miriam Modig & Ylva Tapia Lund
Nyckelord:	Landsbygdsutveckling, lokal utveckling, informell planering, tillit, socialt kapital, narrativ, urban norm, Hogslätts Vänboende, Levande Önnköping, Röstånga tillsammans

Sveriges lantbruksuniversitet

Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Förord

Vi vill rikta ett stort tack till alla våra respondenter för att ni tagit er tid att bidra till studien, utan er hade denna uppsats inte varit möjlig. Vidare vill vi tacka vår handledare Anders Larsson för engagemang, uppmuntran och skratt under uppsatsens utveckling. Slutligen vill vi tacka våra vänner och familjer för stöd, uppmuntran och korrekturläsning av uppsatsen.

Sammanfattning

I denna studie undersöks samverkan mellan ideella organisationer och kommuner för lokal platsutveckling på landsbygden. Mot bakgrund av den urbana normen, narrativ, tillit och socialt kapital analyseras hur lokalt engagemang och kommunal verksamhet samspelar på tre platser i södra Sverige. I studien används kvalitativa intervjuer och tematisk analys för att utforska hur ideellt engagerade och kommunala tjänstepersoner upplever samverkan, vilka maktrelationer som påverkar processen samt vilka faktorer som främjar eller begränsar lokal platsutveckling på landsbygden. Resultaten visar att de tre ideella organisationerna spelar en central roll i att initiera och driva utvecklingsprocesser på platserna de är verksamma på. Kommunerna fungerar som möjliggörare genom framförallt finansiering, men skapar även legitimitet och samordning. Socialt kapital och tillit visar sig vara avgörande för att skapa fungerande och framgångsrika relationer i samverkan som präglas av spänningar mellan formella och informella strukturer. Uppsatsen bidrar med kunskap om hur samverkan kan utformas för att skapa livskraftiga och hållbara landsbygder, samtidigt som kommuner förhåller sig till ideella organisationers autonomi och en jämlik fördelning av resurser.

Nyckelord: Landsbygdsutveckling, lokal utveckling, informell planering, tillit, socialt kapital, narrativ, urban norm, Hogsläotts Vänboende, Levande Öneköp, Röstånga tillsammans

Abstract

In this study the collaboration between non-profit organisations and municipalities for local development in rural areas is explored. Through the lens of the urban norm, narratives, trust and social capital, it analyses how local engagement and municipal activities interact in three locations in southern Sweden. In the paper qualitative interviews and thematic analysis is used to investigate how both non-profit organizations and municipal employees experience collaboration, which power relations that influence the process and what factors promote or limit local development in rural areas. The results show that the three non-profit organizations play a central role in initiating and driving development processes in the locations where they operate. The municipalities act as enablers primarily through financing, but also create legitimacy and coordination. Social capital and trust are crucial for creating functioning and successful relationships in collaboration, which is characterized by tensions between formal and informal structures. The paper contributes to knowledge about how collaboration can be designed to create viable and sustainable rural areas, while at the same time respecting the autonomy of non-profit organizations and an equal distribution of resources.

Keywords: Rural development, local development, informal planning, trust, social capital, narrative, urban norm, Hogslätts Vänboende, Levande Önnköping, Röstånga tillsammans

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	7
1.1 Syfte och frågeställningar.....	8
1.2 Avgränsningar.....	9
2. Bakgrund - Landsbygders förutsättningar.....	9
2.1 Ideella organisationer.....	10
2.2 Lokal platsutveckling.....	11
2.3 Kommunal planering.....	12
2.4 Landsbygdens utveckling och urban norm.....	13
2.5 Landsbygdspolitik.....	14
2.6 Livskraftig landsbygd och social sammanhållning.....	14
3. Platser.....	15
3.1 Tanums kommun.....	16
3.2 Hogslätts Vänboende.....	17
3.3 Hörby kommun.....	18
3.4 Levande Önnköping.....	19
3.5 Svalövs kommun.....	20
3.6 Röstånga tillsammans.....	21
4. Teoretiska perspektiv.....	22
4.1 Deliberativ planering.....	23
4.2 Tillit, socialt kapital och informell planering.....	23
4.3 Platsens narrativ.....	25
4.4 Sammanfattning av begrepp och teori.....	25
5. Metod och genomförande.....	25
5.1 Kriterier för platser.....	26
5.2 Tillvägagångssätt.....	26
5.1 Intervjuer.....	27
5.2 Idealfall & etik.....	28
5.3 Etiska aspekter av valda metoder.....	29
5.4 Arbetsfördelning.....	30
6. Sammanställning av resultat.....	30
6.1 Landsbygds kommunernas perspektiv.....	30
6.2 Ideella platsutvecklare, samverkan och autonomi.....	32
6.3 Finansiellt stöd.....	33
6.4 Former för dialog och samverkan.....	34
6.5 Att lära och rådgå.....	35
6.6 Informella arbetssätt och formella strukturer.....	36
6.7 Förtroende och relationer.....	37

7. Diskussion.....	39
7.1 Deliberativ verklighet.....	39
7.2 Begränsningar för samverkan och flexibilitet.....	43
7.3 Tillit och socialt kapital i samverkansprocesserna.....	44
7.4 Narrativ, lokal utveckling och demokrati.....	49
7.5. Lärdomar.....	52
7.6 Utvärdering av tillvägagångssätt.....	54
8. Sammanfattning & vidare forskning.....	55
Referenser.....	59

1. Inledning

Utöver att allt färre människor bor på landsbygden idag jämfört med för 100 år sedan, innebär den ökade urbaniseringen även en förflyttning av makt och resurser till avgränsade områden (Björling & Fredriksson 2018). I Sverige och globalt påverkas lokalsamhällen och landsbygdsområden genom förluster av service, kultur och sammanhang i centraliseringens, globaliseringens och effektiviseringens namn. Som en effekt av detta tar civilsamhället på landsbygden egna initiativ för att bevara service och livsmiljöer i sina bygder (Cras 2017; Meijer & Syssner 2017). Historien pekar på flera orsaker som har varit bidragande till en förändrad relation mellan stad och land och drivit fram urbaniseringen. I Sverige var bland annat den stora kommunsammanslagningen år 1971 en bidragande faktor som ökade centraliseringen i landet. Kommunerna minskade drastiskt i antal, det upplevda avståndet mellan landsbygdens medborgare och lokala beslutsfattare ökade och samhällsservicen försvann på många platser (Herlitz & Arén 2018; Erlingsson et al. 2021).

Organisering av civilsamhället uppstår inte i ett tomrum eller enbart på grund av individers vilja att samarbeta, utan formas av samhällsstrukturer och politik (Cras 2017). Nya förutsättningar har skapats för lokal utveckling på landsbygden, exempelvis genom EU:s ökade inflytande i svensk politik (Herlitz 2000) och genom en decentralisering av processerna inom offentlig förvaltning. Det finns ett ökat fokus på att involvera informella aktörer såsom ideella organisationer och nya samverkansformer i kommunerna. Grundtanken är ett ökat inflytande av lokala aktörer för lokal utveckling, så kallade bottom-up-initiativ, men eftersom de ska implementeras inom formella processer med demokratiska ramar kan det leda till en motsättning (Hermelin & Trygg 2022; McClelland et al. 2025). Kommuner har även fått nya roller som koordinators i ett samverkansnätverk, där de är allt mer beroende av informella aktörer istället för endast verkställare av service (Mukhtar-Landgren 2019). Hur denna samverkan mellan informella och formella processer tar sig uttryck blir därför centralt att undersöka.

I Sverige finns flera exempel på platser som uppmärksammats för att lokala ideella organisationer fått vara tongivande i den lokala utvecklingen på landsbygden. De ideellt organiserade har där utvecklat sina orter med mötesplatser, lanthandlar, kollektivboenden och olika kulturella mötesplatser. Fokuset har varit att ta vara på de befintliga resurserna och utveckla en mer hållbar landsbygdsutveckling på lokal nivå (Åkerman 2020). Tre exempel på uppmärksammade platser där ideella organisationer har varit tongivande är Hogslätts vänboende i Tanums kommun, Levande Önnköping i Hörby kommun och Röstånga tillsammans i Svalöv kommun. Platserna har uppmärksammats som lyckade fall för lokal utveckling, men är de även lyckade fall för samverkan mellan kommuner och föreningar? Med tanke på att det kan finnas ett skav mellan kommunens formella processer och ökat inflytande av informella aktörer, är det intressant att se *hur* samarbetet mellan ideella organisationer och kommuner fungerat i dessa uppmärksammade fall. Avsaknaden av en formell process eller arbetsmetod som kan bidra till den lokala utvecklingen av landsbygder driven av ideella organisationer gör det intressant att försöka förstå vad som kan bidra till en positiv utveckling. Detta för att se vilka lärdomar som kan dras för samverkan mellan ideella organisationer och kommuner för lokal landsbygdsutveckling.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med uppsatsen är att undersöka vilka lärdomar som kan dras utifrån de tre initiativen Hogslätts Vänboende, Röstånga tillsammans byutveckling och Levande Önnköps lanthandel, för att skapa kunskap om hur samverkan mellan lokalt engagemang och kommunalt arbete kan utveckla landsbygden och bidra till fungerande sammanhang och livsmiljöer utanför den urbana normen. För att göra detta kommer uppsatsen att undersöka hur kommuner och ideella organisationer på landsbygden upplever samverkan, vilka mönster på landsbygden som påverkar utvecklingen, samt vilka faktorer och förutsättningar som främjar eller begränsar samverkan. De frågor vi ställt oss är:

- *Vad betyder samverkan och lokal utveckling på landsbygden för de olika parterna?*
- *Vilka lärdomar för samverkan i lokal utveckling på landsbygden kan dras av våra valda exempel?*
- *Vilka maktrelationer och mönster kan utläsas i våra valda exempel och vad får det för effekter för lokal utveckling av landsbygden?*

1.2 Avgränsningar

För att studera samverkan mellan ideella organisationer och offentlig förvaltning vill vi utgå från tre platser där föreningar är en stor del av utvecklingen på platserna. Denna uppsats begränsas till södra Sverige genom tre exempel på platser i Skåne och Västra Götaland, som har sina specifika demografiska och geografiska förutsättningar. I uppsatsen undersöks lokal utveckling som lyckats skapa fungerande sammanhang och livsmiljöer utanför den urbana normen utifrån valda exempel. Den gör dock inte anspråk på att representera det komplexa ämnet landsbygdsutveckling i stort. Vidare är det av vikt att belysa att det inte finns en landsbygd, då alla landsbygder ser olika ut med olika villkor och förutsättningar. I begreppet ryms en stor variation av sociala, miljömässiga och ekonomiska förhållanden. Det finns därför många olika definitioner av vad en landsbygd är (Tillväxtverket u.å.).

2. Bakgrund - Landsbygders förutsättningar

I detta avsnitt presenteras den bakgrund mot vilken vi positionerar oss inom lokal utveckling på landsbygden. Med hänsyn till landsbygders stora bredd av förutsättningar och villkor har vi varit tvungna att begränsa oss då det är omöjligt att fånga in alla delar. Detta kapitel innefattar tidigare

forskning, begrepp och förutsättningar som är relevanta för förståelsen av den nuvarande situationen i relation till uppsatsen.

2.1 Ideella organisationer

Enligt Statistiska centralbyrån (SCB 2018) är det allt färre i det svenska samhället som engagerar sig i politiska representativa partier. Samtidigt kan det finnas olika sätt att vara politisk. Exempelvis menar Herlitz (2000) att folkrörelser och medborgarengagemang i samhället genom historien har varit en typ av politisk handling som haft påverkan på demokratiska processer. Ett exempel på detta är ideella organisationer som organiserar sig i frågor om den lokala platsen.

Ideella organisationer, som är det begrepp som används i denna uppsats, har en rad olika definitioner utifrån sin kontext. Som utgångspunkt ser vi till Svenska Akademiens ordboks definition av att vara ideell, det vill säga att "verka utan vinstintresse för ett gott syfte" (Svenska Akademiens ordböcker [SAOL] 2026b). Ideella organisationer kan, tillsammans med enskilda medborgares engagemang, ses som en del av *civilsamhället*. Det vill säga den samhällssfär som står utanför offentlig sektor, näringslivet och det privata. Civilsamhället, däribland ideella organisationer, fyller en demokratisk funktion genom att mobilisera medborgare (Cras et al. 2023). Nationalencyklopedin tillägger att en ideell organisation är en grupp vars syfte är att primärt främja medlemmarnas ideella åtaganden, inte i huvudsak arbeta för ekonomiska intressen (Nationalencyklopedin, u.å.). Detta är en viktig poäng eftersom det har blivit allt vanligare att ideella organisationer på landsbygden mobiliserar resurser för serviceförsörjning. Det innebär i vissa fall att verksamheter som bygdebolag skapas, som i sin tur kan ha ett vinstintresse (Cras et al. 2023). I denna uppsats används begreppet ideella organisationer för både organisationer helt utan ekonomiska intressen och sådana med ett sekundärt ekonomiskt intresse. En typ av sådana ideella organisationer är de som verkar för lokalt förankrad utveckling och 'bygdens bästa' (Herlitz 2000; Arora-Jonsson 2017). För att undersöka denna typ av organisationers verksamhet krävs en medvetenhet

kring hur det ideella arbetets karaktär påverkar vilka grupper som har möjlighet att engagera sig. Detta kan i sin tur påverka hur representativa de beslut som tas för bygdens antagna bästa blir (Arora-Jonsson 2017).

2.2 Lokal platsutveckling

Begreppet platsutveckling är idag ett centralt begrepp i svensk samhällsplanering och inbegriper flera olika sorters metoder och angreppssätt beroende på vems initiativet är. Platsutveckling innebär att samordna lokala initiativ och samla resurser för att fysiskt förändra en plats och samtidigt synliggöra samhällsutmaningar (Björling 2019). Strömningen kring lokalt förankrad platsutveckling bygger på tanken att planeringen ska anpassas till lokala geografiska och behovsmässiga förutsättningar. Förhoppningen är att platsens medborgare utifrån sina behov och önskemål själva ska ha möjlighet att påverka utvecklingen av sitt närområde (Hermelin & Moberg 2023). Utifrån syftet med initiativen kan målen skilja sig åt. Syftet kan till exempel vara kommersiella intressen eller utökad lokal handlingsfrihet. Det finns möjligheter att genom dessa platsskapande processer skapa länkar som underlättar lärandet mellan bland annat privata och offentliga intressen eller olika planeringsnivåer. Formen för platsutveckling är bland annat en effekt av att handlingsutrymmet för den offentliga verksamheten har förändrats genom privatisering, regionalisering och internationalisering. Det medför en risk att platsutveckling enbart anpassar sig till den institutionaliserade planeringen och inte bidrar till utjämning av ojämn geografisk utveckling. Istället kan förskjutningen från offentlig sektor till privat och ideell riskera att skapa en ojämlig fördelning av resurser, som fastnar i kortsiktig platsutveckling (Björling 2019).

2.3 Kommunal planering

I grunden är kommuner politiskt styrda organisationer som agerar utifrån roller, exempelvis fastställare av serviceutbud, myndighetsbeslutsfattande kring exempelvis bygglov och fastighetsägare inom sina geografiska

områden (Boverket 2025). Som en del av detta har kommuner det formella ansvaret och monopol för planläggning av mark- och vattenområden inom deras geografiska område enligt 1. kap §1-2 plan och bygglagen (SFS 2010:900). Kommuner ansvarar för att ta beslut kring utveckling av exempelvis service för deras medborgare och att ta ut skatt som ska kunna driva dessa verksamheter (Sveriges Kommuner och Regioner 2026). Kommunal verksamhet regleras av exempelvis kommunallagen, som understryker vikten av kommunens demokratiska ansvar att behandla alla dess medborgare lika (Boverket 2025). Utöver kommunens formella ansvar för service så har kommunen idag inom planering fått en utökad roll som samverkanskoordinator av nätverk med flera aktörer såsom företag, fastighetsägare, idéburen sektor och medborgare (Mukhtar-Landgren 2019; Hermelin & Trygg 2022).

Resursfördelningen mellan Sveriges kommuner skiljer sig åt (Björling & Fredriksson 2018; Syssner 2021). Anledningen är en ojämnbefolkningsfördelning som utgör kommunens ekonomiska resursbas. Större kommuner har fler invånare och fler resurser. Gällande ekonomiska resurser drabbas landsbygdskommuner i högre grad. Få skattemedel leder till behov av att göra begränsningar av serviceutbud och skapar ett beroende av föreningar och ideella organisationer. Bristen på resurser kan, förutom ekonomiska, även bestå av materiella och organisatoriska resurser, samt humankapital; det vill säga människors kunskaper, färdigheter och erfarenheter. Den redan ojämna fördelningen försvåras också av en ojämnbefolkningsminskning. Det är därför centralt för mindre kommuner att samverka med andra aktörer såsom ideella organisationer, idéburen sektor och närliggande kommuner för att få tillgång till mer resurser (Syssner 2021).

2.4 Landsbygdens utveckling och urban norm

Landsbygder och städer ses ofta som varandras motsatser. Det är en förenklad bild. Det har skett stora samhälls- och demografiska förändringar

som över tid förändrat relationen mellan städer och landsbygder. Övergången från ett manuellt jordbrukssamhälle i början av 1900-talet till ett industrialiserat jordbruk förändrade var och hur mycket arbetskraft som behövdes. Det ledde till att allt fler flyttade till städer och antalet tätorter ökade (Björling & Fredriksson 2018). Samtidigt genomfördes både ekonomiska och juridiska reformer som luckrade upp den tidigare skilda statusen mellan stad och land (Fredriksson 2014). Under 1900-talet kom relationen mellan stad och land att omformas till följd av ökad mobilitet och förändrade pendlingsmönster. Som en motrörelse mot urbaniseringen kom en ökad utflyttning till landsbygden, på grund av pendlingsmöjligheter till större orter. Därmed är urbaniseringen inte enbart en materiell praktik utan har även skapat en urban mentalitet för alla människor oavsett var de är bosatta (Brenner 2013; Dymitrow & Stenseke 2016). Samhällsutvecklingen har därför lett till att människorna i städerna och på landsbygderna i många fall lever liknande liv med tillgång till samma kulturinflenser, varor, kunskaper och möjlighet till mobilitet (Stiernström et al. 2025).

I denna utveckling har det skapats en hierarki mellan stad och land där staden är högst upp i ordningen. Det har skapats en urban norm och ett ojämlikt förhållande mellan stad och land, där serviceutbudet centreras till städer och tätorter, medan landsbygden reduceras till producent av naturresurser och boplats med linjära flöden till tätorter och städer. Gällande samhällsfrågor som utbildning, hälsa, arbetsmarknad, inkomst och välfärdsservice präglas städer och landsbygder av ökade skillnader. Det riskerar att skapa stigmatisering för platser som inte platsar i den urbana normen (Björling & Fredriksson 2018; Grange et al. 2024). Relationen till centrum och urbant starka platser får konsekvenser för hur olika platser formas och utvecklas. Centralisering kan även påverka resursfördelningen och handlingsutrymmet för lokala bottom-up initiativ på landsbygden (Tobiasz-Lis et al. 2023). Samtidigt menar Moore (2019) att landsbygdens behov av resurser, det ökade fokuset på lokal utveckling på policy-nivå och en större mängd privatägd mark kan ge större möjlighet för olika typer av lokala utvecklingsinitiativ. Exempelvis finns det mer handlingsutrymme för

byggemenskaper som har en personlig relation till markägare och lokala planerare, oavsett vilka typer av formella regler kring markreglering som styr. Fox-Rogers (2019) påpekar att detta inte är ett neutralt gott, utan att det även kan leda till klientelism, att vissa premieras på landsbygden och potentiellt även korruption.

2.5 Landsbygdspolitik

Svensk landsbygdspolitik påverkas starkt av EU:s landsbygdspolitik, som ska införlivas i samtliga medlemsländer. EU:s landsbygdspolitik, och därigenom svensk landsbygdspolitik fokuserar i huvudsak på hur man ska utnyttja och bevara naturresurser samt på lokal utveckling. EU främjar sedan 2007 den lokala utvecklingen genom bidragsformer som exempelvis LEADER (SOU 2025:85). Genom LEADER erbjuds platsspecifika initiativ av exempelvis medborgare, föreningar, och småföretag finansiering. EU-finansieringen av LEADER-bidrag utdelas nationellt av Jordbruksverket till geografiska Leaderområden över hela Sverige (LEADER Sverige u.å.). LEADER-bidrag har tillsammans med finansiering från alternativa banker såsom Ekobanken och Mikrofonden kommit att bli en viktig förutsättning för finansiering av lokala initiativ på den svenska landsbygden (Åkerman 2020).

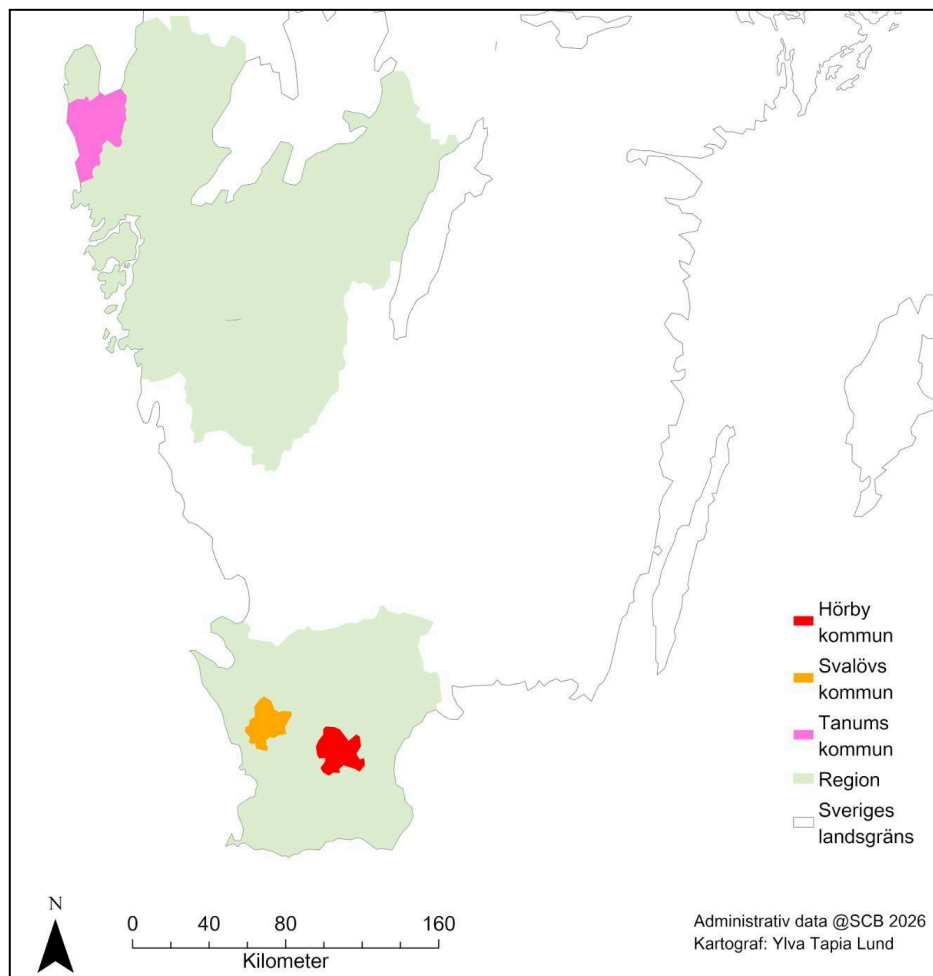
2.6 Livskraftig landsbygd och social sammanhållning

Tillväxtverket (2023) menar att den urbana normen märks i det begränsade utbudet av forskning som behandlar relationen mellan livskraftiga landsbygder och hållbar utveckling. Det finns dock forskning som exempelvis Quaranta et al. (2016) som lyfter samband mellan social hållbarhet, social sammanhållning och en stark landsbygd. Social sammanhållning, det vill säga känslan av gemenskap och ett upplevt *vi* har även lyfts som en viktig del av beredskap och resiliens för olika typer av kriser på landsbygden, då sociala nätverk och tillit skapar ett säkerhetsnät (Ham & Woolcock 2022; van der Kooij et al. 2026). Social sammanhållning är dock inget neutralt begrepp och för landsbygdsutvecklingen tenderar majoritetsgruppen att avgöra de normer som fostras (Moran & Mallman

2019). Samhällskontraktet, alltså den relation mellan medborgare och stat som bygger på tillit och statens ansvar gentemot civilsamhället håller på att omvandlas. Stiernström et al. (2025) menar att samhällstilliten på landsbygderna kan komma att minska om inga åtgärder tas för att adressera den ökande ojämlikheten mellan stad och land. Landsbygdernas tillit försämras av de systembrister som finns, bland annat i resursfrågan där landsbygderna förser städerna med livsmedel, energi och naturresurser utan att få rättvis ersättning för detta.

3. Platser

Detta avsnitt presenterar en översikt kring de valda platserna där de ideella organisationerna verkar samt de kommuner platserna ligger i och förhåller sig till. Platserna skiljer sig åt i storlek, behov och idealbild av vad det ideella arbetet ska uppnå. Kartan nedan visar kommuner och regioner som de valda platserna förhåller sig till.

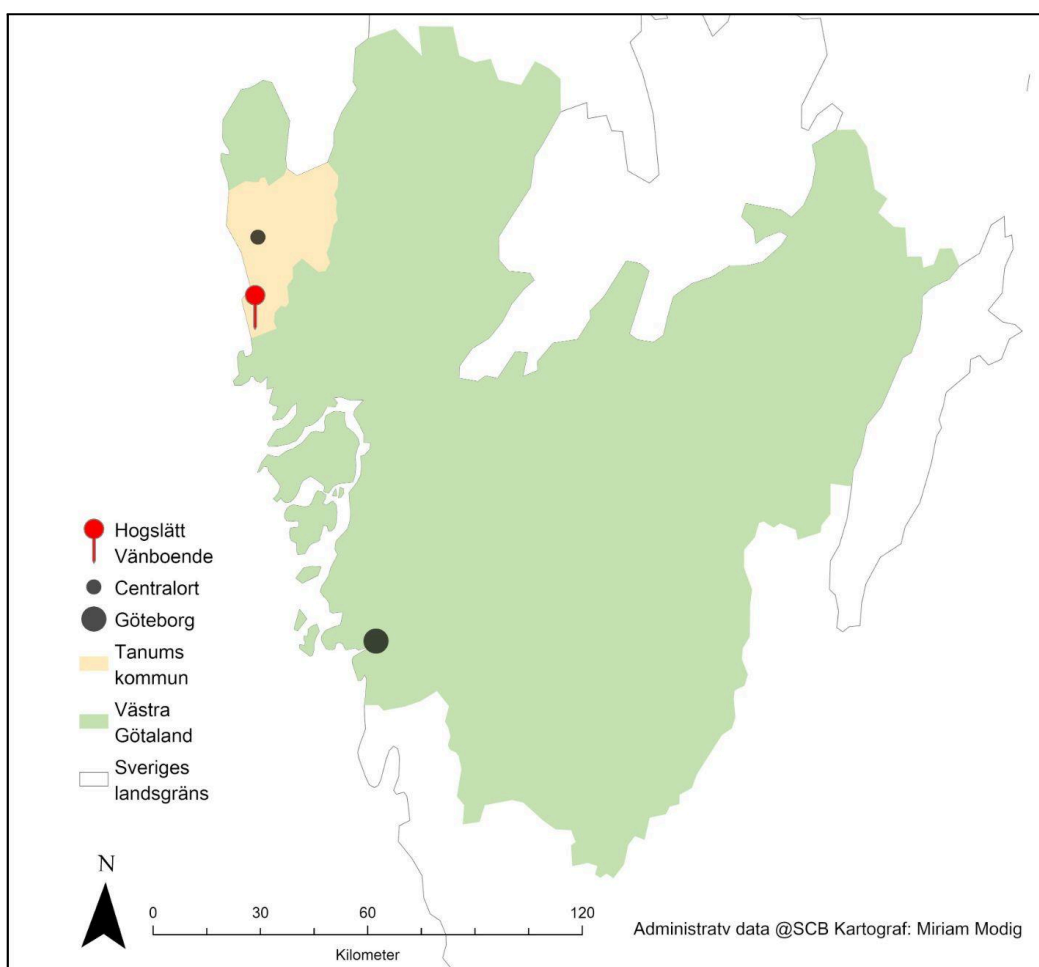
Figur 1. Valda kommuner i förhållande till varandra

3.1 Tanums kommun

Tanum ligger längs den bohuslänska kusten i Västra Götalandsregionen där Tanumshede är centralort (Tanums kommun 2024b). Kommunen har

formats av fiskeindustrin och jordbruket. Dessa näringar bidrar tillsammans med turismen och tillverkningsindustrin starkt till kommunens näringsliv (Tanums kommun 2024a). Kommunen hade 12 677 invånare år 2025 (SCB 2026) och är en landsbygdskommun med få som arbetspendlar (Sveriges Kommuner och Regioner [SKR] 2026). Se Figur 1. för att se hur kommunen förhåller sig geografiskt till Västra Götaland och de andra valda kommunerna.

3.2 Hogslätts Vänboende

Figur 2. Hogslätts Vänboende i förhållande till sin omgivning

Inom Tanums kommun, i den lilla orten Gerlesborg i Bottnafjorden, ligger Hogslätts Vänboende som illustreras i figur 2. Bygden har ca 640 invånare (Åkerman 2020) och den tidigare fiskebyn Gerlesborg har cirka 100

permanent boende, men betydligt fler invånare under sommarsäsongen (Personlig kommunikation, Hogslätts Vänboende, 2026-03-17). Gerlesborg har blivit ett kulturellt nav med ett starkt lokalsamhälle. Där finns det flera konstnärliga plattformar och mötesplatser såsom Konstnärernas Kollektivverkstad Bohuslän och Gerlesborgsskolan (Åkerman 2020). Det finns en stark föreningskultur, som gynnar den lokala bygden. Exempel på detta är festivalarrangemang och en ekonomisk medlemsförening: Bottnafjordens inköpsförening som uppkom när den lokala matbutiken lade ner (Bottnafjordens inköpsförening u.å.; Bottnabulletin 2026). Området består av övervägande fritids- och semesterboenden vilket lett till stigande bostadspriser. I detta sammanhang föddes Hogslätts Vänboende som är ett kooperativt hyreshus och som ägs tillsammans av hyresgästerna och framförallt bebos av äldre personer, se figur 3. Boendet består av enrumslägenheter med tillhörande gemensamma ytor såsom trädgård och allrum (Åkerman 2020).

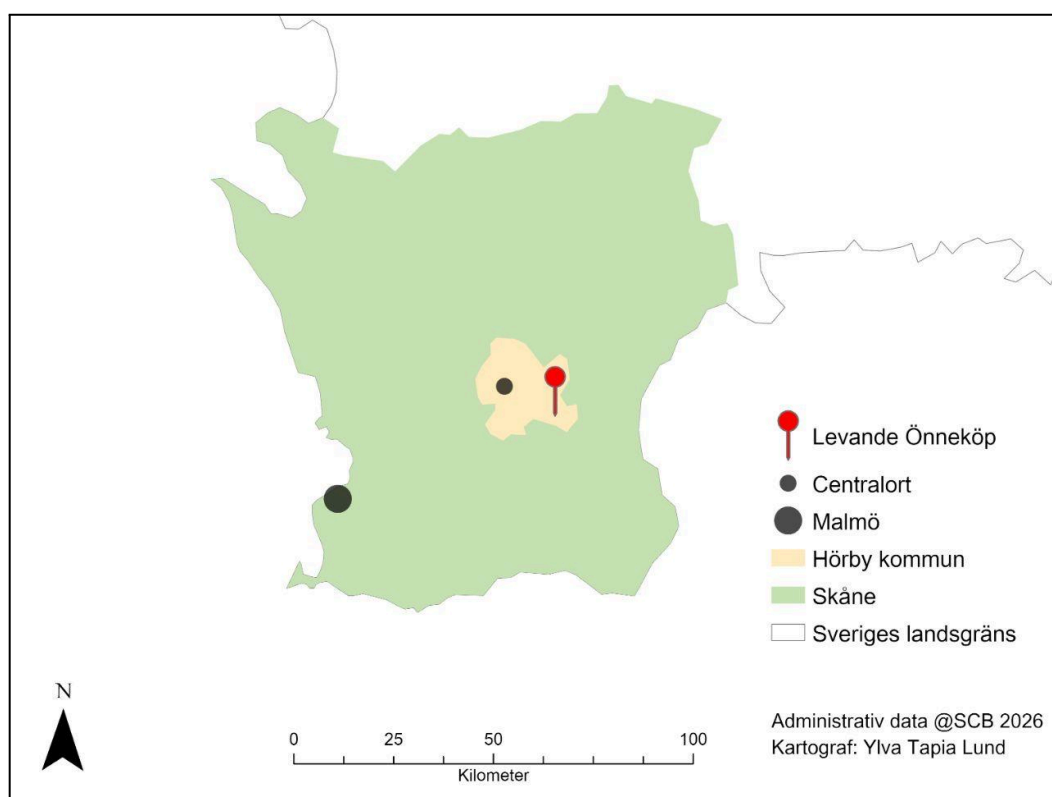

Figur 3. Hogslätts Vänboende på Övre Hogslättsvägen 14I. De vita dörrarna i huvudhuset leder in till varsin hyreslägenhet. Bilden är tagen från utgången av boendets gemensapslokal.

3.3 Hörby kommun

Kommunen ligger centralt i Skåne, och visas i Figur 4. Kommunen präglas av jordbrukslandskap och skogar, vilket gör detta till två viktiga näringar för kommunen. Hörby är centralorten (Hörby kommun 2022; Hörby kommun 2025). Kommunen hade år 2025 15 559 invånare (SCB 2026). Många arbetspendlar då Hörby ligger på pendlingsavstånd från flera större städer (SKR 2023).

3.4 Levande Önnköping

Figur 4. Levande Önnköping i förhållande till sin omgivning

I Långaröds socken i Hörby kommun ligger den lilla orten Önnköping som visas i figur 4. Önnköping bebos av cirka 200 personer och här verkar föreningen Levande Önnköping (Levande Önnköping u.å.; Önnköps byaförening u.å.). Föreningen driver och äger Önnköps bygdebolag AB som i sin tur äger och driver en lanthandel och ett kulturhus på orten. Föreningen driver tillsammans med invånarna ideellt arbete i kulturhuset

och utveckling av lanthandeln. Bygdebolaget i sin tur äger fastigheterna och ansvarar för den dagliga driften av lanthandeln. Drivkraften för arbetet är att bibehålla en lanthandel, som visas i figur 5, som både ska vara en servicepunkt och dagligvaruhandel och fungera som en mötesplats placerad mitt i Önnköping. Föreningen ser sig ha ett ansvar att gynna den lokala ekonomin genom att erbjuda närproducerad mat och samarbete mellan lokala aktörer, men lyfter även vikten av att erbjuda utbud utifrån invånarnas behov och efterfrågan samt att hålla nere priserna. Genom delägarskap i aktiebolaget vill föreningen skapa engagemang, säkerställa service och bidra till livet i bygden (Levande Önnköping u.å.).

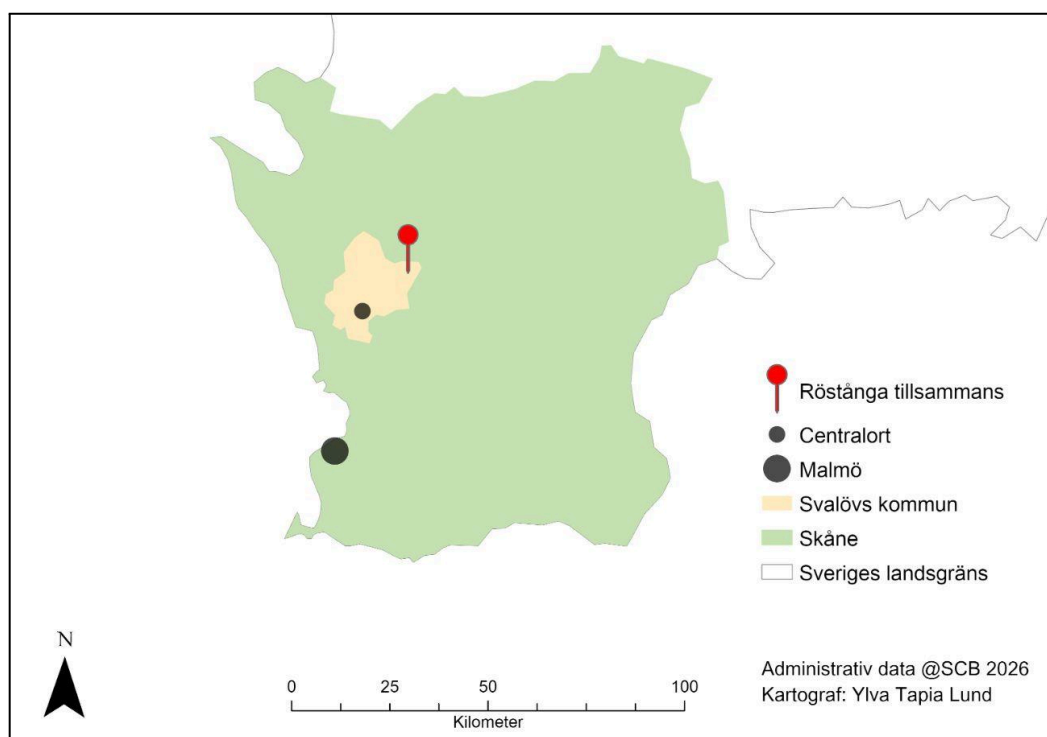

Figur 5. Önnköps lanthandel på Per Bings Väg 4, huset efter är föreningens kulturhus.

3.5 Svalövs kommun

Kommunen ligger i Nordvästra Skåne och präglas av jordbruks- och skogsbrukslandskap, vilket gjort dessa till kommunens huvudnäringar (Svalövs kommun 2021). Kommunen hade 2025 14 474 invånare (SCB 2026). I norra delen av kommunen ligger Söderåsens nationalpark och Röstånga. Centralorten är Svalöv (Svalövs kommun 2021). Flera i kommunen pendlar till större angränsande städer (SKR 2023).

3.6 Röstånga tillsammans

Figur 6. Röstånga tillsammans i förhållande till sin omgivning

Vid foten av Söderåsens nationalpark, inom Svalövs kommun, ligger tätorten Röstånga (Åkerman 2020) som visas på figur 6 ovan. Röstånga hade en befolkning på cirka 1 500 personer 2020 (Åkerman 2020) och här driver föreningen Röstånga tillsammans den lokala utvecklingen. Föreningen drivs av lokalbefolkningen och har varit verksam sedan 2009 inom utvecklingsfrågor för bygden. 2011 startade föreningen aktiebolaget Röstånga Utvecklings AB (RUAB). Grundbulten för deras arbete med

utvecklingen av Röstångabygden är en tanke på att alla typer av investeringar samspelar. Huvuddelen av aktiebolaget ägs av föreningen och resten ägs av privatpersoner, företag och föreningar. I orten finns sedan tidigare kommunal biblioteksverksamhet, förskola och F-6 grundskola, en livsmedelsbutik och en turistbyrå i anslutning till nationalparken. RUAB äger den lokala konsthallen och en föreningslokal med tillhörande livsmedelsberedningskök (Åkerman 2020), föreningslokalen visas i figur 7. Röstånga tillsammans kan ses ha ett systemperspektiv på den lokala utvecklingen och drivs av att skapa en levande plats där allt hänger ihop.

Figur 7. Röstånga tillsammans föreningslokal och livsmedelsberedningskök på Billingevägen 11.

4. Teoretiska perspektiv

För att analysera och diskutera vår empiri använder vi oss i denna uppsats inte av någon heltäckande teori utan en samling teoretiska begrepp. Genom en övergripande litteraturgenomgång och tematisk analys av vår empiri sammanställde vi ett antal begrepp såsom deliberativ planering, tillit, socialt kapital och narrativ för att kunna diskutera vårt material utifrån vårt syfte. Med anledning av skavet mellan formell och informell planering som förutom strukturella förhållande bygger på samspelet mellan människor med olika roller och befogenheter valde vi begrepp som kan förklara och belysa den mellanmänniska samverkan.

4.1 Deliberativ planering

Deliberativ kan förstås som noggrant övervägda och eftertänksamma dialoger (SAOL 2026a). John Forester (1999) beskriver *deliberativ planering* som en typ av *deltagande planering*. Patsy Healey (1997) förklarar deltagande planering som en syn på planering som ska betona samsyn, samverkan och ett aktivt demokratiskt deltagande i planeringsprocesser för att hantera komplexa problem. Vikten läggs vid att samtliga aktörer som berörs av beslut ska inkluderas och få ge sitt perspektiv i planeringsprocessen. John Forester (1999) understryker att inom den *deliberativa planeringen* tas det ett steg längre, och planeraren blir en aktiv lärande part, som lär sig av och med de olika aktörerna. Planeraren ska också proaktivt förutse eventuella intressekonflikter mellan aktörer, ge gehör för alla parter perspektiv på ett respektfullt sätt och samtidigt medla för en samsyn i processen. Fokuset är inte en kompromiss utan en genuin gemensam värdesyn samt relationerna som uppstår mellan aktörerna i processen och som sedan leder till handling. Vidare menar Forester att för en effektiv deliberativ planering behöver hänsyn tas till maktförhållanden, där vikt läggs vid att neutralisera asymmetriska maktförhållanden och att tillit mellan deltagarna byggs upp. En grund för en sådan planering är att deltagare får utvärdera och utveckla sin initiala syn på sina påverkansområde, alltså vad de kan påverka inom processen och vilka

ansvarsområden de har. I denna uppsats kommer deliberativ planering att användas som ett teoretiskt idealfall som de faktiska samverkansprocesserna i uppsatsens exempel kan diskuteras emot.

4.2 Tillit, socialt kapital och informell planering

Tillit kan förstås på tre olika nivåer. Den första är tilliten till sig själv, därefter tillit till andra människor och den sistnämnda är tilliten till systemet, politiker och myndigheter. Tillsammans samverkar de tre olika nivåerna av tillit och påverkar samhälleliga och demokratiska processer och är en förutsättning för ett fungerande samhälle (Denvall & Salonen 2000). Tillit och socialt kapital är nära sammanflätade, eftersom socialt kapital kan förstås som människors sociala nätverk och definieras av flera sociala kontakter som har en grund i tillit och förtroende. Både antalet sociala kontakter och deras kvalitativa karaktär är viktiga byggstenar i det sociala kapitalet (Denvall & Salonen 2000; Rothstein 2004). Meijer och Syssner (2017) menar att socialt kapital kan delas in i tre olika former: *bonding*-, *bridging*- och *linking social capital*. Där binda (*bonding*) syftar till att skapa starka band inom en grupp, överbrygga (*bridging*) skapar band mellan olika grupper på samma nivå och länka (*linking*) handlar om civilsamhällets förmåga att nå uppåt i beslutsfattande nivåer. Det innebär möjliggörande för informella aktörer att nå resurser och formellt beslutsfattande.

Meijer och Syssner (2017) påpekar vidare att inom informell planering, där fler informella aktörer involveras och kommunernas roll i större utsträckning handlar om att möjliggöra snarare än att själva genomföra planering, blir socialt kapital och frekvent kontakt särskilt viktiga. Detta eftersom arbetet i hög grad bygger på nätverk, personliga relationer och förtroende mellan aktörerna. Författarna lyfter tre olika sätt som *länkning* inom socialt kapital tar sig uttryck i praktiken. Dessa är *minimal länkning* där interaktionen mellan civilsamhället och offentliga organisationer är väldigt begränsad. Lokalsamhället är helt självgående och på dessa platser har kommunen i stort dragit sig tillbaka. Den andra är *funktionell länkning*, där kontakten är

behovsstyrd och civilsamhället är i kontakt med kommunen kring konkreta frågor, exempelvis finansiellt stöd, hjälp med att tolka lagar eller andra konkreta frågor. Den sista formen är *reaktiv länkning* och innebär att kommunen jobbar proaktivt och skapar system som uppmuntrar lokalsamhället att överta specifika uppgifter. I denna uppsats används socialt kapital, tillit och länkning för att beskriva och jämföra relationerna mellan kommuner och ideella organisationer och tillit till systemet.

4.3 Platsens narrativ

Leonie Sandercock (2003) menar att samhällsplanering och platsutveckling är performativa praktiker. Sandercock framhåller att *narrativet*, det vill säga berättelsen om en plats, utgör ett uttryck för makt. *Narrativet* får en stor inverkan på utvecklingen genom att bygga upp kunskap i samhället och producera kunskap om platsen, som i sin tur kan ligga till grund för beslutsunderlag. Platsutveckling och narrativ är båda begrepp som kan förstås ur ett demokratiperspektiv (Sandercock 2003; Syssner 2012). Centrala frågor utifrån begreppet narrativ blir vem som har makten att forma berättelsen om en plats samt vilka platser som lyfts fram och vilka som osynliggörs. I denna uppsats kommer begreppet narrativ att användas för att diskutera vem som får makten att forma platserna och hur platserna formas, samt hur initiativen påverkar utvecklingen.

4.4 Sammanfattning av begrepp och teori

De teoretiska begreppen används som analytiska verktyg för att söka svar på uppsatsens frågeställningar. Deliberativ planering används för att analysera samverkan i relation till demokratiska ideal och institutionella strukturer. Informella processer används för att förstå det lokala engagemangets roll och samspel med offentliga organisationer. Genom begreppen tillit och socialt kapital analyseras hur relationer mellan aktörer påverkar samverkan och lokal utveckling. Slutligen används narrativ för att analysera hur lokal utveckling förstås och representeras av olika aktörer, samt vilka maktrelationer som präglar dessa processer.

5. Metod och genomförande

Denna uppsats är en kvalitativ studie med tre exempel, där en stor del av empirin består av intervjudata. Denna data kommer från både fysiska intervjuer och videosamtal. Respondenterna består av ideellt engagerade personer på landsbygden och tjänstepersoner i respektive kommuner. Som komplement till intervjuerna med de ideella organisationerna genomfördes i anslutning ett platsbesök på respektive plats. Även en övergripande litteraturgenomgång kring landsbygdsutveckling har varit en del av det initiala arbetet. Som metod för bearbetning av vår data användes en induktiv tematisk analys.

5.1 Kriterier för platser

För att ge en så varierad bild av ideellt platsutvecklande som möjligt, valde vi organisationer som skapat olika funktioner såsom boende, service eller kulturutbud på sina respektive platser. För urvalet av våra exempelplatser hade vi följande kriterier;

Tablå 1. Kriterium för val av platser

<u>Kriterium</u>
Lyfts fram som föredömlig i bransch- och lokaltidningar
Beläget i en landsbygdskommun
Geografisk närhet i Södra Sverige för platsbesök
Lokal ideell grupp äger och förvaltar fastighet som används för gemensamma aktiviteter eller driver lokala utvecklingsprojekt
Funnits under en längre tid för att kunna följa utvecklingen

5.2 Tillvägagångssätt

För vår initiala sökning av respondenter av ideellt engagerade inspirerades vi av snöbollsmetoden; nyckelpersoner med relevant kunskap fick rekommendera potentiella respondenter (Bryman 2018). I vårt fall innebar

det att vi kontaktade drivande och/eller ansvariga personer inom de ideella organisationerna, som i sin tur fick rekommendera oss vidare till potentiella respondenter. För att komma i kontakt med de kommunala tjänstepersonerna sökte vi oss genom den större kommunorganisationen för att hitta de som blev våra respondenter. Vi efterfrågade tjänstepersoner vars arbete berörde lokal utveckling, landsbygdsutveckling samt föreningsarbete, och blev rekommenderade relevanta respondenter. Dessa tjänstepersoner arbetade inom fält som näringsliv, samhällsplanering och föreningsbidrag. Som komplement genomförde vi i anslutning till intervjuerna med de ideellt engagerade respondenterna ett platsbesök som användes för att dokumentera platsen genom fotografier och att notera platsens utformning, för att se hur varje plats har format sin lokala utveckling.

Intervjuerna spelades in för att sedan transkriberas. Transkriberingen gjordes med hjälp av AI-tjänsten Klang (Klang AI AB 2022). För att bearbeta vår empiri använde vi oss sedan av en tematisk analys, som enligt Braun & Clarke (2022) är ett sätt att sortera och strukturera intervjumaterial systematiskt. Genom en induktiv ansats bearbetade vi materialet som fick styra analysen, snarare än att utgå från färdiga teorier. Efter transkriberingen i Klang lade vi in de transkriberade intervjuerna i olika mappar, därefter läste vi igenom och markerade delar som var relevanta för vårt syfte. För att minnas och kategorisera gjordes anteckningar i marginalen på dokumenten i form av kodord eller kommentarer. Ett nytt dokument skapades där vi med hjälp av olika flikar kunde dela in materialet i olika teman för en tydligare överblick. Av forskningsetiska skäl har vi valt att anonymisera våra respondenter i intervjumaterialet. Vi valde detta eftersom våra respondenter som var tjänstepersoner representerade sina kommuner och inte sig som individer. För att behandla respondenterna lika, anonymiserade vi samtliga respondenter.

5.1 Intervjuer

För att besvara våra frågeställningar baseras uppsatsen i huvudsak på empiri införskaffad genom sex stycken semistrukturerade intervjuer med låg grad av strukturering, samt mejlsvar med följdfrågor och mejlsvar från andra berörda tjänstepersoner i Hörby och Svalövs kommun. Denna metod lämpar sig för att kunna uppfatta åsikter och privilegierad information från en särskild målgrupp, och medför en flexibel anpassning utifrån teman som uppkommer under intervjun (Bryman 2018; Denscombe 2018). För vår uppsats är det av vikt att få tillgång till erfarenheter från både ideellt engagerade inom lokal utveckling på landsbygden och tjänstepersoner i kommunerna som arbetar med landsbygdsutveckling. Intervjuerna med de ideellt engagerade utfördes i grupp efter deras egna önskemål och intervjuerna med tjänstepersonerna hölls en och en.

Tabell 1. Översikt av intervjuer

Respondent/er	Fält	Tidsåtgång	Typ av intervju
Tjänsteperson Tanums kommun	Näringsliv	40 minuter	Digital personlig intervju
Tjänsteperson Svalövs kommun	Samhällsplanering	1 timme	Fysisk personlig intervju
Tjänsteperson Hörby kommun	Föreningsbidrag	30 minuter	Digital personlig intervju
Hogslätts Vänboende	Kollektiv hyresrätt	1,5 timme	Fysisk gruppintervju
Röstånga tillsammans	Byutveckling	1 timme	Fysisk gruppintervju
Levande Önneköp	Lanthandel	50 minuter	Fysisk gruppintervju

5.2 Idealfall & etik

Vårt val av platser gjordes med utgångspunkt i att vi ville undersöka platser där förändring skett genom lokalt och ideellt engagemang. De platser som syns och uppmärksammas är oftast de lyckade exemplena, vilket begränsar valet av platser. Därför vill vi vara försiktiga med generaliserbarheten för hur utvecklingen skett i dessa kontextbundna exempel. Utifrån en medvetenhet om detta kan lärdomar dras för att skapa förståelse och kunskap kring vilka förutsättningar som krävs för samverkan mellan kommun och ideella organisationer för lokal utveckling. Detta kan i sin tur användas för att möjliggöra liknande utveckling på fler platser. Att endast lyfta 'lyckade exempel' kan i sig själv vara problematiskt utifrån social rättvisa och en jämlik utveckling. Po Tidholm (2017) menar att framhävandet av lyckade exempel inom landsbygdsutveckling blir en del av att osynliggöra maktstrukturer som missgynnar landsbygden då de exempel som presenteras oftast bryter normen. Tidholm menar att det är en motståndshandling att bo kvar och skapa liv och mening på dessa platser och att detta arbete inte rubbar den koloniala obalansen mellan stad och land och därför bör hyllas med försiktighet. Landsbygden är långt ifrån homogen och det kan hända att de platser på landsbygden vi tittat på har en privilegierad ställning, inte bara på grund av de människor som bor och verkar på platserna utan också i förhållande till tillväxtcentrum, centralorter och tätorter. Denna uppsats syftar inte till att skyla maktstrukturerna utan snarare synliggöra handlingsutrymme. Lokala initiativ, entreprenörskap och kulturella mötesplatser på landsbygden kan visa att utvecklingen inte enbart är beroende av politik och maktstrukturer. Genom att endast lägga tonvikten på makrostrukturer riskerar människors lokala handlingskraft att osynliggöras.

Vidare har vi som forskare begränsat oss geografiskt till södra Sverige, eftersom vi ansett att vår möjlighet till platsbesök är viktig för att förstå

platsens utveckling. Dock kan det tyckas beklagligt då det ofta saknas ett fokus på norra Sverige generellt och landsbygderna specifikt.

5.3 Etiska aspekter av valda metoder

Med hänsyn till att varje kvalitativ forskningsprocess är unik och därför utsatt för påverkan och tolkning har vi tillämpat triangulering (Patel & Davidson 2019) för att säkerställa validiteten. Exempelvis har datainsamlingen skett på flera sätt, genom intervjuer, anteckningar, observationer, dokumentation och dokumentinsamling. Vi har också tagit del av information och ställt frågor via mail till flera respondenter. Vårt val av tre olika platser, tre olika kommuner och tre olika rollerna tjänstepersonerna hade inom samhällsplanering, föreningsliv och näringsliv har också bidragit till triangulering för att få en så fullständig bild av tillståndet som möjligt. Skillnader mellan resultaten från intervjuerna behöver inte vara något negativt utan kan istället berika studien (Patel & Davidson 2019). När vi valde AI-verktyg för våra transkriberingar var vi noga med att granska hur verktyget och företaget hanterar data, för att respektera det förtroende vi fått av våra respondenter. Klang är ett europeiskt AI-verktyg, som följer GDPR-lagar och lagrar data i Europa. Datan används inte för att träna andra AI-verktyg (Klang AI AB u.å.).

5.4 Arbetsfördelning

Under arbetsprocessen har vi fördelat samtliga moment lika och arbetat gemensamt med dem. Det har gällt förberedande arbete inför intervjuer såsom kontakt med respondenter och intervjuguider, litteraturgenomgång, bearbetning av material och teoretisk analys och sammanställning av själva uppsatsen. Vid intervjuer och platsbesök medverkade vi båda.

6. Sammanställning av resultat

Nedan följer en sammanställning av resultaten från den inhämtade empirin, samtliga intervjuer och de mönster som kunde utläsas dem

emellan. Genom att kombinera det inhämtade materialet sammanställs en ny samlad förståelse från de olika kommunerna och de ideella organisationerna.

6.1 Landsbygds kommunernas perspektiv

Utifrån de utförda intervjuerna med kommunala tjänstepersoner från Hörby kommun, Svalövs kommun och Tanums kommun framkom att samtliga kommuner hade en liknande syn på och förhållningssätt till ideellt driven lokal platsutveckling på landsbygden. Samtliga intervjuade tjänstepersoner pekade på att ideella organisationers arbete var starka bidrag till kommunen, och visade på en tilltro till både ideellt arbete generellt och till de ideella organisationerna inom deras kommuner. Tjänstepersonen från Tanums kommun arbetade inom näringslivsfrågor, tjänstepersonen från Svalövs kommun inom samhällsplanering och tjänstepersonen från Hörby kommun inom föreningsbidrag.

Gemensamt för kommunerna var att de betonade vikten av ideellt engagemang för att skapa en levande bygd. Det lokala valborgsfirandet var något som en av tjänstepersonerna lyfte som ett exempel på bidrag från ideellt engagerade. Respondenten menade även att fler av kommunens invånare borde känna till hur mycket som händer tack vare ideellt engagemang i kommunen. Denna tjänsteperson hade också egen erfarenhet av att vara ideellt engagerad i föreningslivet och arbetade särskilt med näringslivs- och föreningsfrågor i sin yrkesroll. Utmaningen som samtliga kommuner lyfte i relation till arbetet med ideella organisationer, var deras ansvar att arbeta utifrån ett helhetsperspektiv och att säkerställa en jämlik utveckling inom hela kommunen. Kommunen behöver därför göra en avvägning mellan olika geografiska områden och grupper av invånare, något som framkommer i följande citat från en tjänsteperson på Tanums kommun;

“Sen är det alltid en avvägning, vi måste ju alltid titta på hela kommunen, medan de [ideellt engagerade] tittar på det enskilda området. Jag tycker det är helt fantastiskt att se det stora engagemanget man har för sin särskilda plats” (Personlig kommunikation, tjänsteperson på Tanums kommun, 2026-03-30).

En del av detta ansvar handlar om att bedöma var olika funktioner och resurser gynnar flest medborgare, vilket gör att det demografiska underlaget blir avgörande för lokaliseringen av exempelvis service, satsningar och finansiering. Det innebär att kommunen behöver förhålla sig till hur stöd fördelas mellan olika orter och föreningar, för att inte gynna en by med stark organisering mer än andra delar av kommunen. Från tjänstepersonen i Hörby betonades exempelvis att om valet står mellan en förening i en mindre by som bidrar till en levande landsbygd och en förening i Hörby tätort så prioriteras den mindre orten. Flera av de tillfrågade kommunala tjänstepersonerna uttryckte också en oro för föreningslivets framtid. Detta eftersom de ideellt engagerade blev äldre och äldre menade tjänstepersonerna. Detta var något som ingen av de ideellt engagerade tog upp i sina intervjuer.

6.2 Ideella platsutvecklare, samverkan och autonomi

I jämförelse mellan intervjuerna med de tre ideella organisationerna framträdde både skillnader och gemensamma drag. Alla de ideella organisationerna beskrev ett starkt lokalt engagemang och betonade vikten av mellanmänniska möten och social sammanhållning i arbetet med lokal utveckling. Samtliga organisationer hade också ett tydligt egenintresse i att utveckla sina respektive platser genom att bevara, förbättra eller skapa engagemang kring det lokala samhället. Det som skilde dem åt var orsaken till varför engagemanget tagit fart och vad som blev resultatet av detta. En central aspekt för de ideellt engagerade var autonomi hos organisationen. De ideellt engagerade beskrev självständigheten som en förutsättning för engagemanget och som ett sätt

att behålla kontrollen över den lokala utvecklingen. Om projekten skulle misslyckas så skulle det enligt dem inte vara på grund av politiska beslut eller förändrade kommunala prioriteringar, utan deras egen kapacitet. För de engagerade i Levande Önnköping handlar detta också om att hålla kommunen och partipolitiken på armlängds avstånd för att kunna behålla en opolitisk position. Samtidigt beskrev de en stark tillit till det lokala samhället och till byns egen förmåga att skapa förändring;

“Det ligger nog någonting i den här byn just för att det finns så många entreprenörer och människor med galna idéer. En känsla att man faktiskt vill påverka grejer. Det var också ett svar på frågan vad som är viktigt i det här. Det är att kunna odla en känsla av att vi kan det här.” (Personlig kommunikation Levande Önnköping 2026-03-09).

6.3 Finansiellt stöd

En central del av kommunens roll inom samverkan var deras funktion som finansiär, medlare och länk mellan olika aktörer och instanser, även om detta tog sig uttryck på varierande sätt. Från alla tre exempel betonades vikten av kommunen som finansiell bidragsgivare för föreningslivet och alla tre kommuner delar ut olika typer av föreningsbidrag för den löpande verksamheten. Utöver detta hade de tre kommunerna även gett finansiellt stöd vid exempelvis renoveringar av fastigheter, arrenderande av lokaler och varit medsökande till bidrag. För Levande Önnköping innebar detta att Hörby kommun gett investeringsbidrag som delfinansierat en ny luftpump till Lanthandeln i samband med en renovering. Kommunen har även gett liknande stöd till andra lokala föreningar runt om i kommunen.

För Röstånga tillsammans var Svalövs kommun stöttande i uppstartsfasen genom information om tillgängliga LEADER-medel, finansiering av nödvändiga utredningar samt deltagande som medsökande i en LEADER-ansökan. Tanums kommuns involvering i Hogslätts Vänboende var

mer omfattande då kommunen gick in som borgensman gentemot banken, vilket möjliggjorde byggandet av Vänboendet. Efter att Hogslätts Vänboendet visade sig vara ett så lyckat koncept är kommunen öppna för liknande lösningar i framtiden, särskilt för projekt som syftar till att öka antalet permanentboende i kommunen. I närheten av Hogslätts Vänboende planeras ännu ett byggprojekt med kollektiva hyresrätter, kallad Edits äng, som också drivs av en ideell grupp. Detta säger tjänstepersonen om dessa projekt;

“Utan det är väl mer det här att vi vill premiera, alltså möjliggöra. Det gör ju kommunen med att gå in med kommunal borgen som vi gjorde i Hogslätt. Och det finns ju alla möjligheter för de andra [Edits äng] att söka det också” (Personlig kommunikation, tjänsteperson på Tanums kommun, 2026-03-30).

6.4 Former för dialog och samverkan

I de tre exemplen fanns olika former för samverkan och dialog mellan ideella organisationer och kommuner. Det fanns olika strategier för hur man skapade nätverk och kontakt med föreningar och ideellt engagerade inom respektive kommun. Det handlade både om formella nätverk och mer informella kontaktytor mellan tjänstepersoner, föreningar och lokala initiativ. Samtidigt framträdde också kopplingar mellan de ideella organisationerna, där erfarenheter och organisationsmodeller delades mellan olika platser. Exempelvis var Röstånga tillsammans involverade i uppstartsfasen av Levande Önnköping och de hade fler gemensamma kontaktytor där de möttes. I intervjuerna med tjänstepersonerna framkom vilka typer av nätverk som kommunerna hade för att stötta både ideella organisationer och näringslivet. Det fanns en tendens från tjänstepersonerna att gruppera ihop näringslivet och föreningslivet. Sammantaget fanns det ett övervägande fokus på att stötta näringslivet och fler anpassade nätverk efter denna grupp.

En återkommande utmaning för samverkan som tjänstepersonerna beskrev var att hitta former och tider för dialog som fungerade för både tjänstepersoner och ideellt engagerade. Det kunde bli särskilt utmanande eftersom många ideellt engagerade kombinerade föreningsarbete med förvärvsarbete och andra åtaganden. I intervjuerna framkom också att kommunerna arbetade med lokal utveckling och platserna utanför tätorterna på olika sätt beroende på lokala förutsättningar, mål och organisatoriska strukturer.

I Svalövs kommun hade nätverket 'Smarta orter', som skapats genom ett tidigare LEADER-projekt, blivit en plattform för dialog kring ortsutveckling mellan kommunen och lokala föreningar. Nätverket användes för att skapa diskussioner kring ämnen som orternas identitet, historia och framtida visioner med lokala föreningar, representanter från näringslivet och kommunala tjänstepersoner. Nätverket möjliggjorde fysiska möten.

I Hörby kommun saknas ett formellt nätverk och kontakten skedde istället främst genom direktkontakt mellan tjänstepersoner och föreningar via telefon och mail. Tjänstepersonen betonade att kommunen ville ställa så få krav som möjligt på föreningslivet, men samtidigt fungera som informationskanal och arrangera föreläsningar utifrån föreningarnas behov. Däremot hade kommunen genom de årliga evenemangen Hörby kulturkalas och Hörby marknad bjudit in kommunens föreningar att engagera sig som funktionärer. Kommunen såg gärna att föreningarna bemannar olika aktiviteter mot en ersättning vilket underlättar kommunens arbete, sparar dem pengar och skapar kontaktytor. Levande Önnköping visade inget intresse för att medverka, eftersom de menade att de ville hålla sig opolitiska.

I Tanums kommun fanns ett stort fokus på att öka antalet permanentboende. Tjänstepersonen pratade mycket om värdskap. Värdskapet handlar om att vara en bra kommun att både bo och verka inom, exempelvis genom att locka både helårsboende, arbetskraft och

företagare till kommunen. Kommunen skapade på så vis kopplingar mellan besöksnäringen och föreningslivet genom flera återkommande nätverk och dialogforum mellan kommunen och ideella föreningar. Där ingick bland annat uppsamlingsmöten efter sommarsäsongen för att diskutera vad som fungerat väl och vilka utmaningar som funnits.

6.5 Att lära och rådge

Ett återkommande tema i intervjuerna var hur långsiktiga relationer mellan kommun och ideella organisationer möjliggjorde både rådgivning och ömsesidigt lärande. I de fall där det var hög omsättning av tjänstepersoner upplevde de ideellt engagerade att en del av processen handlade om att introducera och utbilda tjänstepersoner i frågor kopplade till lokala initiativ och alternativa organisationsformer. I relationen mellan Tanums kommun och Hogslätts Vänboende handlade detta bland annat om att tjänstepersoner successivt utvecklade en förståelse för kollektiva hyresrätter, vilket bidrog till att kommunen tillslut gick in som borgensman för projektet. I relationen mellan Röstånga tillsammans och Svalövs kommun beskrev de ideellt engagerade istället att de återkommande behövde introducera nya tjänstepersoner i tidigare processer och lokala frågor.

För samtliga exempel fungerade kommunen också som rådgivare i frågor om bidrag, organisering och finansiering. För Hörby och Levande Önnköping handlade det exempelvis om att rådfråga kommunen kring vilka bidrag som kunde sökas och hur vissa processer kunde genomföras. I Svalövs kommun fick Röstånga tillsammans vägledning kring tillgängliga LEADER-medel. Tanums kommun gav råd kring vilken ägandeform som skulle vara mest långsiktigt hållbar för Hogslätts Vänboende, vilket framkommer i följande citat;

“Det var lite tal om det [att arrendera tomten] också, men det avrådde han [Tjänsteperson från Tanums kommun] från bestämt.

För han tyckte det var mycket bättre för oss att vi själva skulle äga den. För han hade så många dåliga exempel på hur man chockhöjer arrenden plötsligt för hyreshus och så. Överhuvudtaget så kändes han så trygg och stöttande, den här mannen, på något vis.” (Personlig kommunikation, engagerad i Hogslätts Vänboende, 2026-03-17).

6.6 Informella arbetssätt och formella strukturer

I samtliga intervjuer framkom att samverkan mellan ideella organisationer och kommuner ofta byggde på informella arbetssätt och personliga kontakter. Samtidigt beskrevs olika strukturer och omständigheter som både möjliggjorde och försvårade samarbetet. Samtliga tjänstepersoner beskrev att de i viss mån kunde tänja på sina befogenheter genom dialog med kollegor, överordnade eller politiker för att hitta lösningar på lokala behov och projekt. Det kunde handla om projekt som saknade finansiering trots ett lokalt behov eller initiativ som behövde förankras inom kommunen för att genomföras. I mötet med Svalövs kommun framkom exempelvis berättelsen om en man som genom en informell överenskommelse klippte en kommunal gräsmatta så att barn i byn kunde spela boll där. Samtidigt uttryckte tjänstepersonen en osäkerhet kring vad som skulle ske när mannen inte längre kunde fortsätta. Ett omvänt exempel framkom under intervjun med Röstånga tillsammans, som under flyktingkrisen 2015 fått höra att en kommunpolitiker via radio uttryckt att föreningen kunde hjälpa till i mottagandet av flyktingar som kom till kommunen.

I samtliga intervjuer uppkom att det fanns strukturer, omständigheter och processer som försvårade samverkan mellan kommunen och de ideella organisationerna. Det gällde exempelvis hur kommunala organisationer är uppbyggda med olika byråkratiska uppdelningar mellan sektorer, som påverkade både de ideellt engagerades kontakt med tjänsteperson men även tjänstepersoners möjligheter att få projekt inom lokal utveckling finansierade. Även formella krav, såsom detaljplanelagd mark och

godkännande från andra instanser, kunde försvåra processerna, vilket bland annat påverkade Hogslätts Vänboende.

6.7 Förtroende och relationer

I samtliga intervjuer framträdde förtroende och tillit som centrala aspekter för samverkan mellan kommuner och ideella organisationer. Samtliga tjänstepersoner uttryckte stor tillit till de ideella organisationernas förmågor, och samtliga tjänstepersoner yttrade en vilja att värna om föreningslivet. De tryckte även på vikten att hantera de ideellt engagerade och invånarnas viljor med respekt. Ett exempel på detta kan ses i följande citat från tjänstepersonen på Svalövs kommun;

“För det [dialog] är ju jätteviktigt oavsett vart man är, men det blir väldigt personligt i våra orter. Ägandeskapet kan vara jättestort för platser som vi går in i och det räcker ju med att gräva upp marken för att ta upp rör. Det stör ju på ett sätt. I Malmö kanske man bara kan ta en annan gata, men det här är den gatan jag har där jag kan gå eller cykla” (Personlig kommunikation, tjänsteperson på Svalövs kommun, 2026-03-03).

Från de ideellt engagerade uppdagades två olika perspektiv på relationen till kommunen, dels den till specifika tjänstepersoner men också till den politiska organisationen i stort. De ideellt engagerade lyfte att relationen till kommunorganisationen i stort var skeptisk. De beskrev bra relationer till specifika tjänstepersoner, där de hade personlig kontakt och som de menade försökte hitta lösningar utifrån givna förutsättningar. Exempelvis i fallet med Hogslätts Vänboende visade sig att specifika kommunala tjänstepersoner hade byggt upp en förtroenderelation med de ideellt engagerade under lång tid. Samtidigt framkom att de ideellt engagerade upplevde en viss rädsla från kommunens sida gentemot drivna och kunniga ideella aktörer. Detta uttrycktes bland annat av Röstånga tillsammans;

“Det är ju jättebra, de vill ju saker, de brinner för någonting liksom. De har ambitioner, de vill ha resurser att göra. Du vill inte ha ett föreningsliv som inte vill någonting, inte bråkar och inte ställer krav, det är ju livsfarligt. Så att man ser det som att säga, ja okej, men vi har olika roller in i det här. Vi har det här ansvaret, ni har det här engagemanget, vi har det här. Det här måste vi kunna hitta nya sätt att jobba med, och det är vi skitdåliga på i Sverige, det vill jag säga. För att man ställer dem mot varandra och man är rädd för att det blir korruption eller något.” (Personlig kommunikation, Röstånga tillsammans, 2026-02-27).

7. Diskussion

I det här avsnittet diskuteras studiens resultat och resultatet i jämförelse med utvalda begrepp såsom deliberativ planering, socialt kapital och narrativ. Diskussionen behandlar motsägelser inom samverkan för lokal utveckling på landsbygden som resultatet visar på och vilka lärdomar som kan dras för den framtida utvecklingen av lokal utveckling i samverkan mellan ideella organisationer och kommuner.

7.1 Deliberativ verklighet

I resultaten från våra intervjuer framkommer några exempel på hur formerna för samverkan kan ta sig uttryck inom lokal utveckling av landsbygden. De visade på många likheter men även skillnader. Detta skapar en intressant grund för diskussion, med tanke på att de ideella organisationerna hade olika huvudfokus. Det bör poängteras att vissa skillnader i resultaten kan ha påverkats av vilket fält de olika tjänstepersonerna arbetade inom eller vilket förhållande de har till ideellt engagerade på landsbygden. Det framkom att minst en av tjänstepersonerna själv var ideellt engagerad och att alla tre var måna om ideella engagemang.

Samverkansprocessen mellan Hogslätts Vänboende och Tanums kommun var en långvarig dialogprocess, vilket kan förklaras av fokuset på utvecklingen av ett kollektivt hyreshus. Eftersom boendet stått klart i flera år finns idag en begränsad samverkan. Under processen hade en del tjänstepersoner på kommunen kommit att bygga upp en förtroenderelation till de ideella organisationerna, rådgett, lärt sig om vad kooperativa hyresrätter är och ändrat åsikt under dialogen. Utifrån Foresters (1999) teoretiska perspektiv deliberativ planering kan detta, i kombination med att kommunen nu är öppen för liknande projekt, tyda på att Tanums kommun varit en aktivt lärande part under dialogen. Att det lett till att kommunen aktivt ställt upp som borgensman gentemot banken, kan visa på en deliberativ process enligt Forester (1999). Kommunen var medlare och dialogen mynnade ut i en samhandling; att hyreshuset kunnat byggas.

Det visar även exempel på att Tanums kommun agerat som Mukhtar-Landgren (2019) beskriver som en samverkanskoordinator, där kommunen anpassat sitt agerande för en informell samverkan inom en formell struktur. I detta fall formella regler för hur stort ekonomiskt kapital föreningen ska få låna. Genom att applicera Foresters (1999) idealtyp av planering går det att förstå att kommunen har sett över sitt påverkansområde, utifrån de gemensamma värderingar som skapats under dialogprocessen. Foresters teoretiska perspektiv på deliberativ planering utgår dock ifrån att den formella aktören initierat processen. Det är intressant att se att deliberativ planering kan appliceras även på en samverkansprocess där den ideella organisationen, Hogslätts Vänboende varit initiativtagare. Vidare påpekar Forester (1999) att en viktig del av den deliberativa planeringen är att hänsyn tas till maktrelationer som formar relationen mellan deltagare. Frågan är hur maktrelationen mellan deltagare i mer informella processer ser ut? Banken sätter självklart stor vikt vid vad som genomförs, som formella regler kring detaljplaner som kommunen implementerar. Men landsbygdskommuner kan också behöva ideellt engagemang, som Syssner (2021) belyser. För just Tanums kommun som är rik på ideella föreningar som bidrar till kommunens ambitioner om

exempelvis besöksnäring och att öka permanent boende i kommunen, ökar också incitamenten att aktivt samverka med ideella föreningar. Dock likställer kommunen delvis det lokala näringslivet med ideella föreningar. Det kan medföra en risk att marknadsintressen prioriteras till fördel för lokala företag framför ideellt föreningsliv om prioriteringar behöver göras kring deras dialogprocesser. Det kan bli en svår avvägning för en landsbygdskommun med begränsade resurser, där grunden måste ligga i deras demokratiska ansvar för vad som gynnar flest av kommunens medborgare.

För samverkan mellan Röstånga tillsammans och Svalövs kommun ser relationen annorlunda ut, utifrån det behov som funnits i byn och i föreningens ansats. Kommunen var främst inblandad i början av föreningens arbete, även om bägge parter ställer sig positiva till framtida samverkan. Svalövs kommun kan utifrån initierandet av deras nätverk 'Smarta orter' göra ansats att utveckla en samverkans- och dialogprocess, där syftet är att skapa en samsyn i olika frågor av olika föreningsaktiva i kommunen. Det visar rön av Foresters (1999) deliberativa planeringsideal. Däremot är det inte lika tydligt hur lyckad utformningen blivit, eftersom Röstånga tillsammans menade att de efterfrågade en mer taktfull dialog och mer dialog med kommunen i frågor som de hade gemensamt. Det kan indikera att det finns en skillnad i hur man ser på dialog, dialog för dialogens skull eller dialog som instrumentell. Detta belyser en intressant aspekt av samverkan, att vikten inte ligger i dialogen själv, utan i handlingen som den ger upphov till. Vad händer efter dialogen, och hur inkorporerades den i ett senare beslut? Foresters (1999) deliberativa planeringsideal kan här användas för att understryka vikten av att det bara sker en samhandling utifrån de gemensamma värden som uppstått under processen, för att alla deltagare ska känna sig respekterade.

Kan dessa olika perspektiv påverkas av att Röstånga tillsammans är en resursstark grupp med eget nätverk, som därför inte ser lika stort behov av ett externt nätverk? För kommunen tycks en del av arbetet vara att försöka

fånga upp mindre resursstarka ideella organisationer inom kommunen och skapa samsyn mellan olika ideella föreningar i olika orter. Utifrån Foresters (1999) ideal deliberativ planering är dock hänsyn till olika maktförhållanden mellan deltagare av vikt och att de får se över sitt påverkansområde. Här kan en svårighet vara att kommunen och den ideella organisationen verkar ha olika intressen och syn på vad de vill skapa med samverkan. Ett exempel är att Röstånga tillsammans efterfrågade mer taktfullhet kring den historiska utvecklingen av dialogerna med kommunen, en kunskap om frågor som diskuterats tidigare. För att applicera Foresters (1999) ideal deliberativa planering, så är en grundbult att alla ska känna sig respekterade och hörda. Detta är en viktig lärdom för hur en dialogprocess kan utformas, i Svalövs kommun men även i kommuner generellt. Finns det ett sätt för kommunen att möta en resursstark förening i ett större nätverk och arbeta med maktförhållandena mellan föreningar, om information kring handlingsutrymmet inom dialogen ges först?

Mellan Hörby kommun och Levande Önnköping har samverkan tagit en annan form. Samverkan sker löpande utifrån verksamheten, men har främst gällt finansiellt stöd. Dialogen har varit begränsad till praktiska behov men initierats av de ideellt engagerade. Detta kan bero på att Levande Önnköps värnar om sin autonomi och att deras huvudfokus är en lanthandel. Detta blir intressant att jämföra med Foresters (1999) deliberativa planeringsideal, eftersom det helt skiljer sig från det. Samtidigt bör det ifrågasättas ifall en iterativ dialog alltid är önskvärd mellan de ideellt organiserade och kommunen? Om kommunen försöker att navigera och ha förståelse för värdet av den ideellt engagerades autonomi, vilket resulterar i en begränsad dialog, kan det inte vara positivt? Alla typer av initiativ och föreningar behöver inte samma typ av kontakt. Hörby kommun kan ses ta initiativ till en annan typ av samverkan genom att bjuda in föreningar att engagera sig i Hörby marknad och skapa kontaktytor med kommunens föreningsliv genom informationsträffar. Medverkandet från ideellt engagerade är dock ofta lågt på träffarna. En orsak kan vara den begränsade tid man har att lägga på det ideella åtagandet, en annan att fler föreningar velat begränsa

sitt samröre med kommunen, likt Levande Önnköping. Att det finns svårigheter att hitta tider för samverkan som passar både tjänstepersoner och ideellt engagerade, stämmer väl överens med den spänning som Hermelin och Trygg (2022) menar uppstår när nya former av informell samverkan ska försöka implementeras utifrån formella ramar vilket kräver nya arbetssätt.

7.2 Begränsningar för samverkan och flexibilitet

Samtliga intervjuer med de kommunalt anställda visade att formerna för samverkan också påverkas av formella strukturer och institutionella ramar, likt hur Mukhtar-Landgren (2019) beskriver en spänning mellan kommunens roll som samverkanskoordinator och exempelvis lagstadgade processer. Däremot uppdagade intervjuerna något intressant, att samtliga tjänstepersoner upplevde att de kunde arbeta flexibelt och runt olika typer av byråkratiska strukturer. En svårighet för samverkan är skillnaden i möjlig tid att lägga mellan kommunalt anställda och ideellt engagerade. Tjänstepersonerna verkar inom ett förvärvsarbete, med tydliga arbetstider, medan ideellt engagerade verkar utanför ordinarie arbetstider. Faktumet att många ideellt engagerade delvis förlitar sig på ideella nätverk skulle delvis kunna förklaras av denna praktikalitet. En annan aspekt av skillnaden i tidsramar mellan kommunalt anställda och de ideella organisationerna är att kommunens anställda verkar på en arbetsmarknad där det är relativt vanligt att byta tjänst. För förtroenderelationen som enligt Forester (1999) behöver byggas upp, kan detta innebära att relationer återkommande behöver etableras på nytt för att samverkan ska fungera. Det finns också en grundläggande skillnad i vilken skala de olika aktörerna ser på platsen, där kommunen har ett bredare ansvar för långsiktiga utvecklingsfrågor. Samtidigt påverkas kommunens arbete av deras roll som politisk organisation, där inriktningar kan skifta vart fjärde år beroende på politiska prioriteringar. Det kan medföra en osäkerhet kring vilka initiativ som får stöd och i vilken form, och bidra till en upplevd kortsiktighet med fokus på projektbaserade insatser. Det kan göra att det skapas två olika synsätt på

tidsförlopp mellan ideellt engagerade och kommunalt anställda. Situationen hade kunnat analyseras genom att kontrastera med Foresters (1999) ideal deliberativ planering. Utifrån detta synsätt finns det inom de informella processerna olika syn på påverkansområden och värden mellan formell kommunal verksamhet och ideell verksamhet. Samverkan kan därför kräva en flexibilitet och balans. Formella strukturer bidrar med legitimitet, stabilitet och ansvar, medan informella processer möjliggör flexibilitet, innovation och handlingskraft. Förutsättningarna för samverkan tycks därmed bero på en balans och samsyn mellan dessa. Alltför stark betoning på formella strukturer kan göra samverkan trög och byråkratisk, samtidigt som ett alltför stort beroende av informella processer riskerar att bli personberoende, exkluderande och ansvarsförskjutet. Samverkan är inte enbart en fråga om vilja eller engagemang utan också om organisatorisk kapacitet.

En annan intressant aspekt för samverkan är frågan om långsiktigheten i de informella processerna. De intervjuade tjänstepersonerna lyfte perspektivet av en åldrande grupp ideellt engagerade och en oro kring hur detta kan komma att påverka framtiden. Detta synliggör ett potentiellt problem för framtida informell planering för lokal utveckling; där landsbygdskommuner i större utsträckning är beroende av ideella föreningar, samtidigt som åldern i föreningslivet tenderar att vara hög. Utifrån våra exempel var dock bara ett av tre exempel drivna av äldre, medan två drevs av människor i arbetsför ålder. Även om kommunerna upplever tendensen med åldrande ideellt engagerade överlag så finns det indikationer på en inte fullt så mörk framtid. Däremot väcker det frågor kring hur denna potentiella utveckling kan komma att påverka landsbygdens utveckling och motståndskraft mot kriser om färre föreningar är verksamma? Med tanke på att en tjänsteperson lyfte att det kunde finnas okunskap bland kommunens invånare kring vad som sker tack vare ideellt engagemang, kan det finnas utrymme för kommunen att sprida och informera om detta. Det skulle också kunna bidra till att fler vill engagera sig och ge möjlighet att skapa ett mer inkluderande och demokratiskt föreningsliv.

7.3 Tillit och socialt kapital i samverkansprocesserna

Från intervjumaterialet framkommer att tillit varit centralt för alla tre samverkansprocesser inom lokal utveckling mellan ideella organisationer och kommuner. Samtidigt kan det vara värt att lyfta frågan om ifall tillit är en förutsättning för samverkan och sociala relationer eller om det är ett resultat av dem? För att använda Denvall och Salonens (2000) indelning av olika typer av tillit, är det möjligtvis så att tilliten till andra byggs upp genom samverkan och byggandet av relationer? I detta fall mellan tjänsteperson och ideellt engagerade. För att denna samverkan ska initieras behövs då inte redan en tillit till samhället mellan de grupper som ska samverka? Ett intressant resultat gällande tillit från intervjuerna är att den ideellt engagerades tillit till enskilda tjänstepersoner kan skilja sig från den större politiska kommunorganisationen. Det är möjligt att denna begränsade tillit till hemkommunen påverkas av den urbana normen som bidrar till stigmatisering och minskade resurser på landsbygden (Björling & Fredriksson 2018), vilket riskerar att leda till en förändrad tillit mellan landsbygdsbor och offentliga aktörer (Stiernström et al. 2025). Ett exempel på detta från studiens resultat är hur Röstånga tillsammans beskrev att deras startskott var just ett upplevt hot mot den kommunala skolan, som de menade var en vanlig mobiliseringspunkt på landsbygden. Denna spänning mellan politiska prioriteringar i landsbygdskommuner utifrån demografiska underlag som Syssner (2021) belyser kan ha betydelse för relationen mellan landsbygdskommunerna och de ideella organisationer som verkar inom dem.

Tilliten till det större samhället från de ideellt engagerade och civilsamhället på landsbygden är särskilt intressant i relation till Levande Önnköps vilja att hålla sig politiskt obundna. En sådan position möjliggör samverkan med kommunen, men markerar samtidigt en autonomi gentemot partipolitisk styrning. Samtidigt kan alla de tre platserna anses vara utvecklade ur vänsterideologiska idéer som kollektivt ägande och gemensamma

utrymmen, snarare än privat ägande. Åtskillnad mellan partipolitiskt engagemang och engagemang för att utveckla landsbygden är även intressant utifrån att Tidholm (2017) lyfter att det kan förstås som en form av motståndshandling. Att hålla sig politiskt obunden som ideell förening kan däremot möjliggöra att fler kan känna sig välkomna. Detta är särskilt viktigt i en landsbygdscontext, eftersom det kan lägga grunden för social sammanhållning. Social sammanhållning kan bli särskilt viktigt för utvecklingen, utifrån Ham och Woolcocks (2022) beskrivning av social sammanhållning som en förutsättning för att skapa en resilient landsbygd. Starka sociala band inom gruppen eller det som Meijer och Syssner (2017) beskriver som bindande socialt kapital blir därmed viktiga för den lokala utvecklingen. Däremot kan bindande socialt kapital även fungera exkluderande utanför gruppen, vilket skulle kunna bidra till att Levande Öneköp så starkt försöker hålla sig inkluderande av alla i bygden. Att positionera sig som opolitisk kan därmed ha en bindande effekt för bygden.

I relation till social kapital, samverkan och lokal utveckling kan situationen för de tre ideella organisationerna peka på ett samband mellan handlingskraft och sociala nätverk. Flera av de ideella organisationerna beskrev någon typ av nätverk med andra ideellt engagerade eller personliga kontakter inom fält som är besläktade med deras engagemang såsom planering. Kan det vara så att dessa exempel har lyckats på grund av det sociala kapital som de redan besitter? Utifrån Meijer och Syssner (2017) kan det finnas ett överbryggande socialt kapital, det vill säga band mellan olika grupper på samma nivå. Situationen för samtliga av de intervjuade ideella föreningarna kan därför delvis ses följa det mönster som Moore (2019) påpekar om att föreningar på landsbygden tenderar att ha ett större handlingsutrymme än i städerna, baserat på personliga kontakter till fler aktörer. Detta kan tyda på att ideella organisationers samverkan med andra ideella organisationer gör att de har ett mindre behov av kommunal samverkan.

Vidare visade samtliga intervjuer med tjänstepersonerna att kommunen hade stort förtroende för de ideellt engagerades kapacitet för lokal utveckling, vilket kan ses följa Stiernströms et al. (2025) uppmaning till offentliga organisationer att ha tillit till lokala föreningars kunskap om ortens behov för lokal utveckling. Samtidigt ska inte alla kommunala tjänstepersoner som arbetar med ideellt engagerade inom lokal utveckling ses som en homogen grupp. Från intervjuerna framkom att personliga erfarenheter var viktiga, då en tjänsteperson lyfte att föreningsklimatet i den nuvarande kommunen hen arbetade i skiljde sig från tidigare arbetsplats. Det hade kommit att påverka förtroendet som hen hade till lokalsamhället positivt där tjänstepersonen såg föreningsarbetet som en stor tillgång. En annan av tjänstepersonerna hade varit föreningsaktiv själv. Detta medför en intressant frågeställning om vilket socialt kapital och tillit som även tjänstepersoner på kommuner i landsbygdskommunerna bär med sig in i samverkansprocesserna. På samma sätt kan en ideellt engagerad person även vara tjänsteperson i en kommun inom exempelvis planering. Det blir särskilt viktigt i en landsbygdskommun, där befolkningsmängden skapar andra typer av sociala nätverk än i staden. Som Moore (2019) påpekar kan förekomsten av personliga band göra att det finns mer handlingsutrymme för ideellt engagerade på landsbygden.

Samtidigt vittnar de ideellt engagerade i intervjuerna om andra fall där samverkan mellan offentliga organisationer och ideell verksamhet inte varit så positiv och där man från den kommunala sidan uttryckt att de ideella organisationerna varit krävande och utmanande när de ville förändra saker. Detta belyser en intressant aspekt gällande informell planering och dess beroende av personbunden kontakt med enskilda tjänstepersoner. Om mycket av den ideella utvecklingen hänger på mellanmänsklig tillit, socialt kapital och goda relationer med enskilda tjänstepersoner, finns det då en risk att de samarbetsvilliga initiativen premieras medan mer konfliktorienterade röster marginaliseras? För att applicera Meijer och Syssners (2017) begrepp bindande socialt kapital, kan det genom den informella planeringen skapas en intern grupp av tjänstepersoner och

ideellt engagerade med starka band. Det i sig kan inte ses som en neutralt positiv sak, utan kan leda till att andra utesluts från gruppen och påverka vilken typ av lokal utveckling som sker. Kan exempelvis risken för korruption som Fox-Rogers (2019) pekade på inom landsbygdsutveckling innebära en risk för att de ideella föreningar som inte håller med om kommunens inriktning, eller har ett starkt eget nätverk, förbisets? Det visar på en problematik gällande kommunens ansvar för en jämlik utveckling av kommunen, inom en urban norm där landsbygden redan riskerar att marginaliseras i förhållande till större orter.

För att analysera de olika förtroenderelationerna mellan de ideella organisationerna och deras hemkommuner kan Meijer och Syssners (2017) tre undergrupper av länkande socialt kapital appliceras. Detta sociala kapital innebär ideella föreningars förmåga att genom kontakter nå resurser och beslutsfattande. Ett sätt att se på samverkan mellan Hörby kommun och Levande Önnköping är som en funktionell länkning utifrån Meijer och Syssner (2017), vilket innebär att kontakten sker kring konkreta frågor som berör båda parter, men att deras verksamheter utöver det fungerar oberoende. Kommunen bidrar främst med finansiellt stöd för verksamheten, både i form av föreningsbidrag och investeringsstöd för renoveringar. Utöver detta söker kommunen kontakt gällande bemanning på exempelvis Hörby marknad. Eftersom föreningen Levande Önnköping har stark autonomi och en stark relation till andra föreningar, skulle relationen mellan föreningen och kommunen också kunna ses som en delvis minimal länkning utifrån Meijer och Syssner (2017). En renodlad minimal länkning enligt Meijer och Syssner hade inneburit att kommunen helt skulle ha dragit sig tillbaka. Istället kan här ses tecken på en delvis tillbakadragning av kommunen utifrån organisationens autonomi. Att föreningens verksamhet drivs utan kommunens inblandning, kan bero på att Lanthandeln är en kommersiell verksamhet.

Samverkan mellan Tanums kommun och Hogslätt Vänboende skulle också kunna beskrivas som en funktionell länkning utifrån Meijer och Syssner

(2017). Anledningen är att de ideellt engagerade och kommunen främst haft kontakt innan och under boendets byggprocess kring praktiska saker såsom tillgång till tomter och att bli formell borgensman. För att bredda perspektivet har Tanums kommun en liknande typ av funktionell länkning med övriga ideella organisationer i kommunen, där fokuset inom kontakten gäller olika typer av främjande av näringslivet och besöksnäringen. Det intressanta i detta fallet är att kommunen gick in som borgensman just för att man argumenterade för att det var en samhällsnyttig verksamhet, vilket kan ses som en typ av funktion som kommunen annars bistår med.

Röstånga tillsammans och Svalövs kommuns relation och samverkan kan istället beskrivas som en minimal länkning utifrån Meijer och Syssner (2017). Deras kontakt begränsades till början av föreningens arbete och har varit relativt begränsad därefter. Det finns dock grader av länkning och kommunen har inte helt dragit sig tillbaka från den lokala utvecklingen i Röstånga, som en full minimal länkning skulle innebära. Det är möjligt att denna begränsade kontakt förklaras av kompetensen som finns i Röstånga tillsammans, och deras nätverk utanför föreningen. Det ger dem större möjligheter att styra processer själva och agera autonomt utan kommunen. Det bör dock poängteras att den typ av politiska uttalanden som att Röstånga tillsammans kunde hantera integration efter flyktingkrisen 2015 istället tyder på en reaktiv länkning utifrån Meijer och Syssner (2017). Kommunen antydde där att den ideella föreningen skulle ta över en funktion som kommunen vanligtvis ansvarar för. Det kan ses följa mönstret som Syssner (2021) beskriver om den generella situationen i svensk planering, där landsbygdskommuner blir mer beroende av ideella föreningar för att kunna bistå service till sina medborgare.

7.4 Narrativ, lokal utveckling och demokrati

Ett perspektiv på de ideellt engagerades arbete med lokal utveckling är att det handlar om att återupprätta inflytande över den egna livsmiljön. Det kan utifrån exempelvis Tidholm (2017) ses som en form av maktutövning,

ett motstånd mot ett mer formellt demokratiskt system där den urbana normen ofta präglar synen på utveckling, resurser och prioriteringar. Detta underifrånperspektiv bygger istället på en lokal förankring och kunskap om platsens specifika behov.

För att använda Sandercocks (2003) begrepp narrativ, kan ett gemensamt sådant ses för samtliga tre platser: narrativet om den sociala sammanhållningen. Exempelen visar att den lokala platsutvecklingen bidrar till en stärkt social sammanhållning och skapande av nya mötesplatser på landsbygderna. Det lyfts bland annat i Önnköping, där lanthandeln beskrevs som en knutpunkt för befolkningen. Utifrån exempelvis Ham och Woolcock (2022) skulle detta kunna tolkas som att ideellt driven lokal utveckling även kan bidra till en mer resilient landsbygdsutveckling genom att stärka sociala relationer och lokala strukturer. Narrativet om social sammanhållning kan därmed skapa ringar på vattnet och bli en viktig berättelse även för kommunen att arbeta vidare med. Samtidigt visar exemplen att förutsättningen för denna typ av sammanhållning ofta måste byggas underifrån genom lokalt engagemang och långsiktiga relationer. Trots att initiativen i praktiken innebär ett tydligt samhällsengagemang betonade samtliga ideella organisationer vikten av att framstå som opolitiska, där politik ofta likställdes med representativ partipolitik och skildes från andra former av demokratiskt deltagande och lokal organisering. För kommunerna blir däremot ett starkt föreningsliv med ideellt engagerade en viktig förutsättning för att skapa en motståndskraftig utveckling av kommunen. Det ligger därför i deras intresse att värna om och främja initiativ. Samverkan mellan ideellt engagemang och kommunen blir därför viktig för att kommunen ska kunna utveckla en funktion som möjliggörare och stöttepelare snarare än som styrande aktör.

Med utgångspunkt i Sandercocks (2003) perspektiv på narrativ som maktutövning kan de ideella organisationernas platsutveckling ses som ett sätt att skapa nya berättelser om landsbygden och platserna de verkar på. Initiativen bidrar inte enbart till en fysisk och materiell utveckling utan

omformar också bilden om platserna till levande, handlingskraftiga och organiserande platser på landsbygden. Platserna och initiativen producerar därmed ett alternativt narrativ. I alla tre fallen av ideellt platsskapande beskriver de ideellt organiserade hur kommunen gärna visar upp den lyckade utvecklingen av platsen för att marknadsföra kommunen eller visa på ett gott exempel inom kommunens gränser. Hogslätts Vänboende beskriver kommunen som stolta över kollektivboendet. Här var kommunen också starkt bidragande till utvecklingen genom att gå in med kommunal borgen. Att kommuner på så sätt lyfter det ideella arbetet i marknadsföringssyfte behöver inte vara fel, utan kan bidra till att synliggöra lokalt engagemang och stärka kommunen som helhet. Däremot kan det 'lyckade' narrativet förutom att synliggöra civilsamhällets kapacitet också riskera att normalisera att ansvar för service och utveckling förskjuts från offentlig sektor till frivilliga aktörer. Detta pekar Tidholm (2017) på, som menar att den form av narrativ som behandlar lyckade exempel befäster den urbana normen och ojämlika fördelningen istället för att bryta strukturella mönster. Det kan bli problematiskt utifrån det ökade fokuset på lokal utveckling (Björling 2019) och informell planering (Hermelin & Trygg 2022). Ökat inflytande och utveckling av lokalbefolkningen i deras närområde kan ses som positivt, men det kan komma att stå i konflikt med kommunens ansvar att ge lik service och röst till samtliga medborgare om ansvaret helt lämnas till ideell sektor. Det kan problematiseras både kring huruvida denna typ av ansvar bör falla på frivilligt deltagande och även som Arora-Jonsson (2017) påpekar, hur representativa de olika ideella organisationerna kan vara för en hel bygd. Det är ett avvägande som återkom som en typ av narrativ från de kommunanställda, det demokratiska ansvaret för hela kommunen.

Samtidigt visar exemplen att narrativet kring dessa platser kan inspirera och möjliggöra utvecklingen på andra platser. Exempelvis kan man i Gerlesborg se att Hogslätts Vänboende, och det narrativ om en framgångsrik kollektiv hyresrätt som kunnat skapas på platsen, har bidragit till att det liknande projektet Edits äng kan genomföras. På samma sätt har

Röstånga tillsammans inspirerats av föregångare till dem och deras eget arbete har kommit att influera bland annat Levande Önnköping. Det är dock viktigt att problematisera hur representativa dessa exempel är. I samtliga fall fanns involverade personer med omfattande erfarenhet av idéburen sektor, projektledning och samhällsplanering. Röstånga tillsammans breda arbete med platsutveckling kan delvis förstås genom den kompetens som fanns inom gruppen, där flera hade erfarenhet av att söka bidrag och samverka med kommuner. Det innebär att det ofta är grupper med starkt socialt kapital, nätverk och organisatorisk kunskap som har möjlighet att skapa narrativet kring lokal utveckling. Därmed finns en risk att initiativen framstår som undantag snarare än något som är möjligt för fler platser, vilket också kan reproducera ojämlika förutsättningar mellan olika orter. Det väcker frågor om vilka strukturer som skulle kunna överbrygga dessa skillnader för grupper som har drivkraft och engagemang men saknar samma nätverk och resurser. Ett exempel som lyftes av Hogslätts Vänboende var någon form av 'projektlots', som skulle kunna fungera som stöd i processer kring finansiering, myndighetskontakter och organisering. Ett sådant stöd skulle potentiellt kunna möjliggöra för fler grupper att bedriva lokal utveckling utan att vara beroende av redan etablerade nätverk och kompetenser. Vidare kan samtliga initiativ ses följa en utveckling som delvis följer den urbana mentalitet Stiernström et al. (2025) påvisar med samma mobilitetsmönster, kulturella referenser och kunskaper om man bor på landsbygden som i en stad. De engagerade var mobila och hade nationella nätverk. För att kunna driva igenom en motståndshandling på landsbygden behövs det troligen medel för att kunna följa urbana- och planeringspraktiker. Att avvika från den urbana mentaliteten, om det ens är möjligt, hade troligen gjort det mycket svårt att driva igenom ett initiativ.

7.5. Lärdomar

Ett viktigt perspektiv är att alla landsbygder har olika förutsättningar, behov och mål. Det finns därför ingen enskild metod eller samverkansform som fungerar för alla typer av lokal utveckling där ideella organisationer och

kommuner samverkar. Beroende på initiativets karaktär kan kommunens roll handla om allt från ekonomiskt stöd och medling till mer långsiktig och aktiv samverkan. När ideellt driven platsutveckling blir allt vanligare behövs därför en medvetenhet kring vilka resurser och former av stöd som faktiskt krävs för att samverkan ska fungera hållbart, utan att det ideella engagemanget överbelastas. Medvetenhet är en förutsättning för att värna om de ideellt engagerade, som är viktiga för att kunna skapa livskraftiga landsbygder som exempelvis är mer motståndskraftiga för kriser. För att arbeta med olika typer av initiativ bör kommunerna därför ha en förståelse för de resurser som krävs för olika typer av samverkansstöd. Stödet till det lokala civilsamhället kan handla om utökade möjligheter att söka medel och ett utökat och uppföljande stöd för service- och välfärdsfunktioner drivna av föreningar. Dessutom kan kommuner tillsätta personal som kan fungera som exempelvis projektlotsar eller samordnare som kan stötta och facilitera det lokala föreningslivet.

Samtliga intervjuer visar sammantaget på intressanta exempel på kommunal och ideell samverkan för lokal utveckling, som kan användas för att dra lärdom av i och med att trenden med ett ökat informellt inflytande inom planering kvarstår. Intervjuerna visar sammantaget att tillit och tydlighet är avgörande i samverkan mellan kommuner och ideella organisationer. När dialoger förs behöver tjänstepersonerna vara insatta i tidigare processer och tydliga med vilka möjligheter till påverkan som faktiskt finns. Annars riskerar samverkan att skapa frustration och misstro framförallt då föreningarna, i relation till kommunen, är i underläge och eventuellt även i beroendesituation.

Vidare framkom att de ideella gruppernas autonomi är central. Kommuner behöver därför hitta sätt att fungera som möjliggörare utan att skapa alltför omfattande krav, administrativa processer eller styrning som riskerar att hämma det lokala engagemanget. Det krävs därför en öppenhet från kommuner när det gäller just samverkan med ideella organisationer inom lokal utveckling. En lärdom från denna studie var att de ideella

organisationerna i stor utsträckning ville klara sig på egen hand och att utökat samröre med kommunen inte var något man efterfrågade utöver de ekonomiska tillskotten. Detta väcker frågan om stark och formaliserad samverkan alltid är nödvändig för lokal utveckling på landsbygderna, eller om avsaknaden av ramar och processer ibland snarare skapar handlingsutrymme för lokalt initiativtagande. I resultatet visade det sig att mycket av den samverkan som sker är i form av finansiellt stöd. Tanums kommuns beslut att gå in som borgensman kan ses som ett lärorikt exempel på hur en kommun kan agera för att möjliggöra utan att ta över i beslutsfattande frågor.

Samtidigt kan kommuner behöva navigera och problematisera berättelsen om den drivna och exceptionella landsbygden. Samtliga initiativ i studien präglas som sagt av starkt socialt kapital, breda nätverk och hög kompetens hos de engagerade. Det väcker frågor om huruvida det i praktiken krävs särskilda resurser och kompetenser för att kunna utmana den urbana normen och driva lokal utveckling framgångsrikt. Nätverk och socialt kapital tycks i många fall fungera som sätt att kompensera för begränsade resurser och offentlig närvaro på landsbygderna men skapar i förlängningen ett resilient samhälle med social sammanhållning. För att kommunen inte ska bidra till en ojämlik utveckling mellan olika orter kan det därför behövas nya arbetssätt som stärker mindre resursstarka grupper och initiativ. En möjlig väg framåt skulle kunna vara utvecklade former för projektstöd, projektlotsar eller nätverk som gör kunskap, finansiering och kontakter mer tillgängliga även för grupper utan etablerade resurser och erfarenheter.

Alla de ideellt utvecklade platser vi tittat på har formats av väldigt resursstarka grupper som värnar autonomin. De kan driva igenom sina projekt utan kommunen. Det kommunen istället kan utveckla är hur mindre resursstarka grupper kan involveras. Nätverk för alla de grupper som inte har ett lika stort socialt kapital.

7.6 Utvärdering av tillvägagångssätt

Som all forskning innebär även denna studie olika avgränsningar och begränsningar. Att studera landsbygdsutveckling gör inte prioriteringen av dessa avgränsningar enklare, då ämnet rymmer många perspektiv, skalor och erfarenheter som hade kunnat inkluderas och berika analysen på andra sätt. Eftersom vi valde att begränsa oss till tre platser, och tre relationer till hemkommuner, gör inte denna studie anspråk på att förklara det komplexa ämnet som är lokal utveckling och samverkan på Sveriges landsbygder. Hade vi haft mer tid och möjligheter hade vi gärna undersökt fler platser och deras relation till sina hemkommuner, särskilt sådana lokaliserade norrut för att förstå mer av komplexiteten. Att vi kom att välja platser som fått uppmärksamhet och redan varit verksamma i några år gav oss mycket material att arbeta med men medför också en risk att reproducera ett ensidigt narrativ kring lokal utveckling där bara de starka och lyckade exemplen får höras.

Ett val som berikade studien var att vi besökte de tre olika platserna och fick ta del av det dagliga livet för de olika ideella organisationerna. Att vi hade en flexibilitet i att låta respondenterna bestämma om det skulle vara gruppintervjuer eller personliga intervjuer gjorde att vi fick ut mycket kvalitativa data. Däremot ledde det till en del intervjusituationer som kanske inte alltid var optimala, som i en öppen lanthandel med besökande kunder. Fördelen med det var att vi fick ta del av den dagliga rytmen och att respondenterna var bekväma i sin vardagsmiljö, men nackdelen var att det fanns många moment som påverkade både inspelningen och troligtvis även samtalet. För att kringgå detta kompletterade vi informationen från intervjuerna med mejlkontakt för förtydligande frågor och dylikt. Att vi fick kontakt med tre olika kommuner där respondenter var från olika fält inom lokal utveckling, kom att överraska oss och berika vår studie. Det gav oss större inblick i olika aspekter inom den informella samverkansformen. Dock kan det även ha påverkat vilken typ av bild som tjänstepersonen hade av situationen.

8. Sammanfattning & vidare forskning

Denna studie av lokal utveckling och samverkan mellan ideellt engagerade på landsbygden visar kanske främst på hur komplex och mångfacetterat området är. Där frågor om lokal utveckling, demokrati, samverkan och makt ständigt hänger samman med större samhällsstrukturer. Resultatet visar att de tre ideella organisationerna spelar en central roll i att initiera och driva utvecklingsprocesser på platserna de är verksamma. Kommunerna fungerar som möjliggörare genom framförallt finansiering, men skapar även legitimitet och samordning. Socialt kapital och tillit är avgörande, både för att skapa samverkan mellan ideellt engagerade och kommunala tjänstepersoner, och för att de ideellt engagerade ska kunna driva den lokala utvecklingen.

Betydelsen av samverkan och lokal utveckling skiljer sig åt mellan ideellt engagerade och kommunen. De ideella är personligt engagerade i sina platser och har därför en djup omsorg för dem. Deras mål är att skapa platser att leva och bo på, vilket ofta resulterar i platser där människan och möten står i centrum och där hållbarhet också är närvarande. Samverkan med kommunen är viktig, men i begränsad form och vid behov. Ofta handlar kontakten främst om dialog eller finansiella medel. Hur samverkan med kommunen ser ut eller vad som efterfrågas är därför starkt förankrat i formen för de ideellas engagemang. Därför behövs olika typer av samverkansformer som möter olika typer av initiativ.

För kommunen är det av vikt att se hela kommunen för att uppnå en jämlik resursfördelning mellan orterna, men det är också av stor vikt att stötta de ideella organisationerna eftersom de bidrar till levande landsbygder. De maktrelationer och mönster som enligt denna studie påverkar utvecklingen av landsbygden är den urbana normen som bidrar till en ojämlik fördelning av resurser, samt sociala kapital hos både tjänstepersoner och ideellt engagerade för att driva projekt framåt. För att kompensera för mindre

resursstarka grupper och orter i landsbygdsområden som saknar nätverk eller organisatorisk erfarenhet kan det därför behövas kommunalt stöd, exempelvis genom projektlotsar eller inspirationsträffar. Samtidigt gäller det att hitta en balans mellan att möjliggöra och att lägga över ansvar från kommunens sida, då alla varken har behovet av eller orken att engagera sig ideellt.

Att forska om landsbygdsutveckling innebär att förhålla sig till de normer och föreställningar som präglar synen på stad och land, något som vi möts av dagligen genom olika former av medier och uppfattningar om framförallt landsbygderna. Förutom att den urbana normen har stor påverkan på hur landsbygder förstås, prioriteras och ges resurser lyfter vi också hur den urbana mentaliteten även lever i landsbygdsbon. Genom reformer och samhällsförändringar som förskjutit relationen mellan stad och land, från det lokala till globala, har den urbana mentaliteten slagit rot i landsbygden också. Detta väcker frågor om hur dessa föreställningar påverkar möjligheterna för lokal utveckling och vilka konsekvenser det får för landsbygders framtid. Ämnet framstår som närmast outtömligt, där denna studie endast kan sägas närma sig delar av problematiken.

Vidare forskning skulle kunna undersöka hur den urbana normen påverkar kommunal planering, resursfördelning och synen på lokal platsutveckling över tid, men också hur landsbygder kan få större erkännande och ersättning för de resurser de bidrar med. Det hade också varit relevant att studera vilka typer av stödstrukturer som kan skapa mer jämlika förutsättningar för ideellt engagerade grupper och mindre resursstarka orter. Samtidigt aktualiserar studien större frågor om samhällets framtida hållbarhet, beredskap och hur resilienta landsbygder och samhällen kan skapas. Frågor om livsmedelsförsörjning, lokal produktion och landsbygdens betydelse för svensk beredskap är högst relevanta i en tid präglad av klimatförändringar, kriser och krig. Om Sverige behöver fler jordbrukare och en stärkt lokal försörjningsförmåga väcks också frågor om samhällets rådande hierarkier och värderingar. Behöver synen på

landsbygden förändras för att skapa ett mer hållbart och resilient samhälle?
Behöver vi återgå till landsbygdens mentalitet och vilken roll kan lokal
utveckling spela i arbetet med framtida beredskap och motståndskraft?
Detta är frågor som behöver utforskas vidare.

Referenslista

- Arora Jonsson, S. (2017). The realm of freedom in new rural governance: Micro-politics of democracy in Sweden. *Geoforum*. 79, 58–69.
<https://doi.org/10.1016/j.geoforum.2016.12.010>
- Björling, N. (2019). Platsutveckling - Radikal demokrati eller postpolitisk planering? I: Syssner, J. (red.) *Ett nytt kontrakt för samhällsbyggande*. Linneförlag. 151-176
- Björling, N. & Fredriksson, J. (2018). *Relationer mellan stad och land i det regionala stadslandskapet*. Mistra Urban futures.
<https://www.mistraurbanfutures.org/sv/publikationer/relationer-mellan-stad-och-land-i-det-regionala-stadslandskapet>
- Bottnabulletin. (2026). Bottnafjorden glöder 27/2 – 1/3. *Bottnabulletin*. [Blogg]. 4 februari.
<https://inkopsforeningen.se/bottnabulletin/2026/02/04/bottnafjorden-gloder-27-2-1-3/> [2026-02-19].
- Bottnafjordens inköpsförening. (u.å.). *Om föreningen*.
https://inkopsforeningen.se/om_foreningen/#om [2026-02-19].
- Boverket. (2025). *Kommunens olika roller*.
<https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/Allmant-om-PBL/roller-och-ansvar/kommunen> [2026-03-20].
- Braun, V. & Clarke, V. (2022). *Thematic analysis: a practical guide*. SAGE.
- Brenner, N. (2013). Theses on urbanization. *Public Culture*. 25(1), 85-114.
<https://doi.org/10.1215/08992363-1890477>
- Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Övers. B. Nilsson. 3 uppl., Liber.
- Cras, P. (2017). *Landsbygdssamhällets medborgarskap en studie av organisering av service och infrastruktur i gränslandet mellan det ideella, kommersiella och politiska = Rural citizenship: a study of services and infrastructure organized in the intersection of the non-profit, the commercial and the political*. Diss. Sveriges lantbruksuniversitet.
<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:slu:epsilon-e-4333>
- Cras, P., Nordfeldt, M., Åberg, P. & Von Essen, J. (2023). I: Stenbacka, S. & Hermelin, B. (red.) *Hållbar samhällsplanering på landsbygden*. Gleerups Utbildning AB. 165-181.
- Denvall, V. & Salonen, T. (2000). *Att bryta vanans makt : framtidsverkstäder och det nya Sverige*. Studentlitteratur.
- Denscombe, M. (2018). *Forskningshandboken : för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Övers. P. Larson. 4 uppl., Studentlitteratur.

Dymitrow, M. & Stenseke, M. (2016). Rural-urban blurring and the subjectivity within. *Rural Landscapes: Society, Environment, History*. 3(1), 1-13.
<http://dx.doi.org/10.16993/rl.1>

Erlingsson, G.O., Öhrvall, R., Wallman Lundåsen, S. & Zerne, A. (2021). *Centrum mot periferi?: Om missnöje och framtidstro i Sveriges olika landsdelar*. (Rapport 2021:4). Centrum för kommunstrategiska studier, Linköpings universitet.
<https://liu.diva-portal.org/smash/get/diva2:1566324/FULLTEXT02.pdf>

Forester, J. (1999). *The deliberative practitioner: encouraging participatory planning processes*. MIT.

Fox-Rogers, L. (2019). The dark side of community: Clientelism, corruption and legitimacy in rural planning. I: Scott, M., Gallent, N., & Gkartzios, M. (red.) *The Routledge Companion to Rural Planning*. 1 uppl. Routledge. 142-152.
<https://doi.org/10.4324/9781315102375-15>

Fredriksson, J. (2014). *Konstruktioner av en stadskärna: Den postindustriella stadens rumsliga maktrelationer*. Diss. Chalmers tekniska högskola.
<https://publications.lib.chalmers.se/records/fulltext/193913/193913.pdf>

Grange, K., Björling, N., Olsson, L. & Fredriksson, J. (2024). Deconstructing the urban viewpoint: Exploring uneven regional development with Nancy Fraser's notion of justice. *Urban studies*. 61 (9), 1703-1721.
<https://doi.org/10.1177/00420980231214502>

Ham, S. & Woolcock, G. (2022). "Who do they think they are?": social identity & conflict in small rural community. *Rural society*. 31 (1), 33-48.
<https://doi.org/10.1080/10371656.2022.2061723>

Healey, P. (1997). *Collaborative planning: shaping places in fragmented societies*. Palgrave Macmillan.

Herlitz, U. (2000). *Platsideologi: bygderörelsen och demokratiska perspektiv i det postindustriella samhället*. Institutet för regionalforskning (SIR).

Herlitz, U. & Arén, H. (2018). *Den första samhällsnivån*. Hela Sverige.
https://www.helasverige.se/wp-content/uploads/2022/03/Den_foersta_samhallsnivaan_1_.pdf

Hermelin, B. & Moberg, A. (2023). I: Stenbacka, S. & Hermelin, B. (red.) *Hållbar samhällsplanering på landsbygden*. Gleerups Utbildning AB. 183-194.

Hermelin, B. & Trygg, K. (2022). Decentralised development policy: A comparative study on local development interventions through municipalities in Sweden. *European urban and regional studies*, 29 (3), 297-311. <https://doi.org/10.1177/09697764211054773>

Hörby kommun. (2022). *Kommunfakta*.
<https://www.horby.se/kommun-och-politik/kommunfakta/> [2026-02-26].

- Hörby kommun. (2025). *Översiktsplan 2035: Hörby kommun*. (Diarienummer 2020–00113). Hörby kommun. https://karta.geoinfomittskane.se/DocsOnline/OP/Horby/antagande/pdf/oversiktsplan_2035_antagandehandling.pdf [2026-02-26].
- Klang AI AB. (2022). *Klang (PRO)*. [AI-verktyg]. <https://klang.ai/> [2026-04-08].
- Klang AI AB. (u.å.). *Security for all your needs*. <https://klang.ai/security/> [2026-03-10].
- LEADER Sverige. (u.å.). *Leadermetoden*. <https://leadersverige.se/leadermetoden/> [2026-02-25].
- Levande Önnköping. (u.å.). *Levande Önnköping*. <https://levandeonnekop.se/> [2026-02-19].
- McClelland, A.G., Shaw, D. & Scully, J. (2025). Legitimacy and place leadership: responding to and recovering from disruption in regional soft spaces. *Regional studies*, 59 (1). <https://doi.org/10.1080/00343404.2024.2380066>
- Meijer, M. & Syssner, J. (2017). Getting ahead in depopulating areas - How linking social capital is used for informal planning practices in Sweden and The Netherlands. *Journal of rural studies*. 55, 59–70. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2017.07.014>
- Moore, T. (2019). Community ownership of rural assets: The case of community land trusts. I: Scott, M., Gallent, N., & Gkartzios, M. (red.) *The Routledge Companion to Rural Planning*. 1 uppl. Routledge. 135–141. <https://doi.org/10.4324/9781315102375-14>
- Moran, A. & Mallman, M. (2019). Social cohesion in rural Australia: Framework for conformity or social justice? *The Australian journal of social issues*. 54 (2), 191–206. <https://doi.org/10.1002/ajs4.65c>
- Mukhtar-Landgren, D. (2019). Kommunen som experimentverkstad - samhällsbyggande genom piloter och försöksverksamhet. I: Syssner, J. (red.) *Ett nytt kontrakt för samhällsbyggande*. Linnefors förlag. 15-36.
- Nationalencyklopedin. (u.å.). Ideell organisation. <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/ideell-organisation> [2026-02-24].
- Patel, R. & Davidson, B. (2019). *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Femte upplagan. Studentlitteratur.
- Quaranta, G., Citro, E. & Salvia, R. (2016). Economic and social sustainable synergies to promote innovations in rural tourism and local development. *Sustainability*, 8(7), 668. <https://doi.org/10.3390/su8070668>

Rothstein, B. (2004). *Sociala fällor och tillitens problem*. Studieförbundet Näringsliv och samhälle.

Sandercock, L. (2003). Out of the closet: The importance of stories and storytelling in planning practice. *Planning theory & practice*, 4 (1), 11–28.
<https://doi.org/10.1080/1464935032000057209>

SFS 2010:900. *Plan- och bygglagen*.

SOU 2025:85. SVESAM – Utredningen för Sveriges sammanhållna utveckling. *Ökad tydlighet, stärkt samverkan*.

Statistiska Centralbyrån (SCB). (2018). *Allt färre är medlemmar i politiska partier*.
<https://www.scb.se/hitta-statistik/artiklar/2018/allt-farre-ar-medlemmar-i-politiska-partier/#:~:text=Andelen%20av%20befolkningen%20som%20%C3%A4r%20medlem%20i,delta%20i%20politiska%20diskussioner%20har%20d%C3%A4remot%20%C3%B6kat%2C> [2026-04-28].

Statistiska Centralbyrån (SCB). (2026). *Folkmängd och befolkningsförändringar - Kvartal 4, 2025*.
<https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/befolkning-och-levnadsforhallanden/befolkningens-sammansattning-och-utveckling/befolkningssstatistik/pong/tabell-och-diagram/folkmangd-och-befolkningsforandringar---manad-kvartal-och-halvar/folkmangd-och-befolkningsforandringar---kvartal-4-2025/> [2026-04-13].

Stiernström, A., Berg, T., Norrby, T., Gustafsson, I. (2025). *Ett forskarinspel till den nya landsbygdspolitiken : en rapport från Uppdrag landsbygd*. (Urban and Rural reports 2025:2). Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för stad och land. <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:slu:epsilon-p-143355>

Svalövs kommun. (2021). *Översiktsplan Svalövs kommun 2021 : med utblick mot 2040*. Svalövs kommun.
<https://www.svalov.se/download/18.7d859eae17a75fbc71267ba5/1632293850341/%C3%96versiktsplan%20antagen%20i%20KF%202021-08-30.pdf> [2026-02-16].

Svenska Akademiens ordböcker(SAOL). (2026a). *Deliberativ*.
<https://svenska.se/?activeTab=alla&q=deliberativ&exactMatch=true> [2026-04-27].

Svenska Akademiens ordböcker(SAOL). (2026b). *Ideell*.
<https://svenska.se/?activeTab=saol&q=ideell&id=36535&homografNr=&highlightLabel=&exactMatch=true> [2026-02-23].

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR). (2026). *Kommunalt självstyre*.
<https://skr.se/styrningochledningikommunerochregioner/kommunaltsjalvstyre.8506.html> [2026-03-20].

Sveriges kommuner och regioner (SKR). (2023). *Kommungruppsindelning*. [Excel-fil].

<https://extra.skr.se/skr/tjanster/rapporterochskrifter/publikationer/kommungruppindelning2023.67834.html> [2026-03-24].

Syssner, J. (2012). *Världens bästa plats?: platsmarknadsföring, makt och medborgarskap*. Nordic Academic Press.

Syssner, J. (2021). *MINDRE MÅNGA - Om anpassning och utveckling i krympande kommuner*. Dokument Press.

Tanums kommun. (2024a). *Arbetsmarknad i kommunen*.
<https://www.tanum.se/naringslivarbete/arbetsmarknad/arbetsmarknadikommunen.4.34b2fe413ab2821c9f32b9.html> [2026-04-28].

Tanums kommun. (2024b). *Kommunfakta*.
<https://www.tanum.se/kommunpolitik/kommunfakta.4.58e914a013a0d49788ald94.html> [2026-02-26].

Tidholm, P. (2017). *Läget i landet : 89 tankar om periferier, politik och varför landsbygdsfrågan är viktigare än du tror*. Teg Publishing.

Tillväxtverket. (2023). *Hållbarhet och livskraftiga landsbygder - samband, målkonflikter och synergier*. WSP.
<https://tillvaxtverket.se/download/18.3409dae11877922a0407a3d9/1682320816138/H%C3%A5llbarhet%20och%20landsbygder.pdf> [2026-02-23].

Tillväxtverket. (u.å.). *Olika typer av landsbygder*.
<https://tillvaxtverket.se/tillvaxtverket/guiderochverktyg/guiderochverktyg/metodstodforlivskraftigalandsbygder/olikatyperavlandsbygder.5538.html> [2026-02-12].

Tobiasz-Lis, P., Piras, S., Dmochowska-Dudek, K., Currie, M., Duckett, D., Copus, A. & Wójcik, M. (2023). Towards spatial justice across Europe through place-based interventions: Lessons learned from considering medium-horizon future scenarios. I: Scott, J.W., Németh, S., Fritsch, M., & Kahila, P. (red.) *Spatial Justice and Cohesion*. 1. ed. Routledge. 107–125.
<https://doi.org/10.4324/9781003229681-9>

van der Kooij, B.I., Been, W.M. & Haan, M. (2026). Beyond the catch: Social resilience in coastal communities in Iceland. *Maritime studies*. 25 (2).
<https://doi.org/10.1007/s40152-026-00489-6>

Åkerman, A. (2020). *En annan landsbygd : om gestaltad livsmiljö på landsbygden*. Rian designmuseum.

Önneköps Byaförening. (u.å.). *Byn Önneköp är värt att besöka!*.
<https://onnekop.com/> [2026-02-19].

Publicering och arkivering

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver godkänna publiceringen. Om du kryssar i **JA**, så kommer fulltexten (pdf-filen) och metadata bli synliga och sökbara på internet. Om du kryssar i **NEJ**, kommer endast metadata och sammanfattning bli synliga och sökbara. Fulltexten kommer dock i samband med att dokumentet laddas upp arkiveras digitalt.

Om ni är fler än en person som skrivit arbetet så gäller krysset för alla författare, ni behöver alltså vara överens. Läs om SLU:s publiceringsavtal här: <https://www.slu.se/site/bibliotek/publicera-och-analysera/registrera-och-publicera/avtal-for-publicering/>.

☒ JA, jag/vi ger härmed min/vår tillåtelse till att föreliggande arbete publiceras enligt SLU:s avtal om överlåtelse av rätt att publicera verk.

☐ NEJ, jag/vi ger inte min/vår tillåtelse att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara.